

ÁRJEGYZÉKE LEGUJABB MAGYAR KÖNYVEKNEK,

HECKENAST GUSZTÁV

kiadó-hivatalában Pesten, egyetem-utca 4-ik szám alatt megjelentek, és minden könyvkereskedésben kaphatók:

Szilágyi Sándor. Erdélyország története, tekintettel művelődésére. Czimképes kiadás. Két kötet: (XV és 462; VIII és 511 lap), füzve 4 ft. Diszkötésben 6 ft.

Guizot Ferencz. Az angol forradalom története I. Károly haláláig. Fordította dr. Fésüs György. Czimképes kiadás. (489 lap), füzve 2 ft. Diszkötésben 3 ft.

Kautz Gyula. Nemzetgazdaságunk s a vámpolitika folytonos tekintettel törvényhozási feladatainkra és társadalmi teendőinkre az anyagi érdekek terén (a m. tud. akadémia által 1000 ft. díjjal koszorúzott pályamunka. Nagy 8-rét. (VII és 678 lap) 4 ft. 50 kr.

Mohl Róbert. Az államtudományok encyclopaediája. Fordította Löw Tóbiás. Nagy 8-rét (496 lap), füzve 4 ft.

Horváth Mihály. Nádor-émlék. József cs. kir. főherceg Magyarország felszázados nádorának élete. Pályaképek főherceg József nádor életéből. Irta Garay János. (József nádor arcképevel). (4-rét (VIII és 196 lap). Diszesen kötve 6 ft.

Széchenyi István, gróf. Pesti por és sár. Toldalékul: a budapesti lánchíd, s a helytartósági közlekedési osztály genesisé. Nagy 8-rét (264 lap), füzve 2 ft.

Cassius. Magyarország fővárosa. Budapest leírása, 34 képpel. (60 lap, nagy 4-rét) 60 kr.

Rajka Teréz. Költemények. (12-rét, X és 200 lap), füzve 1 ft. 20 kr.

Fáy András. A Halmay család. Erkölcsei és tudományos olvasmány növények és nemnövények számára. Második olcsóbb kiadás. (XVI és 572 lap, 8-rét), 9 színezett növényrajzzal. Képes borítékba kötve 2 ft. 40 kr.

Warga János. A bölcsészettan történetének alapvonalai. Második javított kiadás. Nagy 8-rét (VII és 264 lap), füzve 1 ft. 80 kr.

Kis nemzeti muzeum:

1. Magyar dalnok. A legszebb dalok, románcok, balladák s egyéb szavakra alkalmas költemények gyűjteménye. (VIII és 376 lap, 16-rét), füzve 50 kr.
2. és 3. Kisfaludy Károly válogatott munkái két kötetben. I. Versek és elbeszélések. II. Színművek. (318, 382 lap, 16-rét), füzve 1 ft.
4. Regegyűjtők. Jósika Miklós legszebb beszédei a magyar nép és ifjúság számára. Egy kötetben. (VIII és 342 lap, 16-rét), füzve 50 kr.

Hoffmann Ferencz. 50 kis mese. Jó kis fiúk és jó leányok számára. Közli mesélő bácsi. (12-rét, 90 lap), 5 színezett képpel. Képes borítékba kötve 80 kr.

Hoffmann Ferencz. A kis regelő. 50 új kis mese jó kis fiúk és jó leányok számára. Közli mesélő bácsi. (12-rét, 115 lap) 5 színezett képpel. Képes borítékba kötve 80 kr.

Lukács Pál. Erdélyi kis utazó 9-12 éves gyermekek számára. Számos fametszvényvel. (96 lap, 16-rét). Képes borítékba kötve 50 kr.

Györy Vilmos. Emlékkönyv a confirmációhoz készülő protestáns hajadonok számára. Egy aczélmetszettel. (290 lap, 16-rét). Vásonkötésben, aranszegélyvel 1 ft. 20 kr. Diszkötésben kapocsal 2 ft. 40 kr.

Salamon Ferencz. Az első Zrinyiek. A szigetvári hárc képeivel. 8-rét (XVI és 659 lap) füzve 3 ft. Diszkötésben 4 ft.

Salamon Ferencz. Magyarország a török hódítás korában. Nagy 8-rét. (431 lap.) Borítékba füzve 2 ft. 80 kr.

Magyar politika. (Röpirat.) Nagy 8-rét. Ára 40 kr.

Figyelmeztetés a t. cz. vidéki közönség számára, különösen oly helyekre nézve, a hol könyvkereskedés nincs. — Megrendelések a fennhirdetett könyvekre egyenesen a fennevezett kiadó-hivatalhoz intézhetők, a mely a szétküldést pontosan posta-utón eszközölné, és pedig azon esetben, ha a megrendelt könyvek összege legalább 2 ftot tesz, bérmentesen. Az illető összeg vagy előre beküldendő a kiadó-hivatalhoz, vagy a könyvek átvételkor a posta-hivatalnak kifizetendő.

Kimerítő árjegyzékek ingyen!

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatala.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1866 (egyetem-utca 4-ik szám alatt).

Pest, október 28-án 1866.

Előfizetési feltételek 1866-dik évre: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. — Csopán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csopán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokot illetőleg, 1866. január 1-től kezdve: Egy, négyszer használt petit sor ára, vagy annak helye egyszeri ígatásnál 10 krba; háromszori vagy többszöri ígatásnál csak 7 krba számítatik. — Külföldre nézve kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Hamburg és Altonában: Haasenstejn és Vogler. — M.-Frankfurtban: Jaeger könyvkereskedése; Breesenben: Oppelik Alajos. — Bélyeg-díj, külön minden ígatás után 30 ujkr.

Scitovszky Keresztély János,

Magyarország herceg-prímása. (1785—1866.)

Scitovszky János herceg-prímás arczképét és életrajzát egyik régibb évfolyamunkban veték olvasóink; bekövetkezett halála azonban most ismét azon kötelességet rója reánk, hogy hosszú életpályája emlékeztet föllevenítsük.

Scitovszky János 1785. évi november 1-ső napján született Abaujmegye egyik kis helységében, Bélán, hol atyja iskolamester volt, s az első oktatást édes atyjától nyerte. Az atyai oktatás által nyert ismereteivel a jolsvai gymnáziumba vétetett föl, melyet dícséretesen kitanulván, Rozsnyón fejezte be iskolai pályáját.

Rozsnyó átalában véve nevezetes szerepet játszik Scitovszky életében. Ott végezte iskolai pályáját, ott vétetett be az egyházmegye papnöveldéjébe 1804-ben, ott szenteltetett föl 1809-ben pappá, s tüstént kinevezetett a rozsnyói püspöki lyceumba a bölcsészeti és mathesis tanáruul; mint rozsnyói tanár tett a pesti egyetemnél 1813-ban theol. tudori szigorlatot s két év múlva a theologiai tanszéken foglalt helyet. 1824-ben a rozsnyói káptalan kanonokává, három év múlva pedig (1827-ben) rozsnyói megyés püspökké nevezetett ki. A történelmi igazság érdekében meg kell itt jegyeznünk, hogy a fiatal rozsnyói püspök oly buzgalmat fejtett ki főpásztori körében az akkori időben mind az országgyűléseken, mind főképp a megyetermekben oly nagy zajt okozott vegyeshá-

zassági ügyben, hogy azon vármegyékben, melyekre a rozsnyói püspöki megye kiterjed, a zöld asztal körül kevés népszerűsége volt.

1838-ban a szerényebb jövedelmű rozsnyói püspökségből a megüritt pécsi püspökségbe tétetett át, s ott élté át az 1848. és 1849-iki mozgalmas időt. 1849-iki június 21-kén az esztergami érsekséget, mely az ország hercegprímási főméltóságával van összekapcsolva, foglalta el Ferencz József

császár Ő Felsege kegyéből, ki iránt holtig halás hűséggel viseltetett.

Mint esztergomi érsek és Magyarország primása 1853-ban tiszteltetett meg a bibornoki kalappal Rómából.

Scitovszky több tekintetben nevezetes helyet töltött be Magyarország primásai között, mind egyénisége, mind azon évek politikai rendkívülisége tekintetében, melyek alatt primáskodott. A mi egyéniségét illeti, kétségtelül ritka képességeknek és nem mindennapi szerencsének tulajdonítható, hogy a szerény abaujmegyei kántornak és iskolamesternek fia saját szorgalma s ügyes alkalmazkodása által a papi hivatalok fokozatain végig menve, Magyarország legmagasabb egyházi méltóságára jutott fel. Primáskodása korszakának politikai oldalát fejtegetni — a történelem feladata.

Érdemei közé sorolandó, hogy az esztergomi bazilika kiépítésén oly buzgalommal munkálkodott, miszerint az ő idejében két millió forintnál több fordított a nagy-szerű templomra, melynek építését Rudnay primás kezdte meg, és Kopácsy folytatta. Tovább érdemeinek maradandó hirdetői lesznek azon népiszólások, melyek az ő bökésüségének köszönik létezésüket, valamint számtalan ügyefogyott is sokáig meg fog emlékezni azon kegyes adományokra, a mikben az adakozó jószívűségéről ismeretes boldo-

SCITOVSZKY K. JÁNOS, MAGYARORSZÁG HERCEG-PRÍMÁSA.

gult primás erszényéből részesítették. — Mennyire kedvező tárgya volt a tanügy, abból is eléggé megítélhetni, hogy közelebb három külön bizottmányt nevezett ki a végül, hogy ezek az 1867-ik évben Párisban tartandó nemzetközi kiállításra küldendő tanügyi adatokat, tanszereket stb. összegyűjtse, s a helytartótanács által kijelölt központi bizottmányok átnyújtás, mely tervezet el is fogadtatott a helytartótanács által.

A földi pályáját bevégzett főpap halálózását az esztergomi főkapitánus a következő gyászjelentéssel tudatta:

„Az esztergomi főkapitánus szomorodott szívvel jelenti mélyen tisztelt s hön szeretett főpásztorának főmagassága s főtisztelendő Nagykéri Szcitovszky János urnak, a római szentegyház jeruzsalmi szent keresztől címzett áldozár-bibornokának, esztergomi érseknek, az apostoli szent szék született követének, Magyarország herceg-primásának, fő- és titkos kancellárjának, szent István király jeles rendje főpapjának, ezen s Lipót császár jeles rendje nagykeresztos vitézének, ő cs. s apostoli királyi Felsége belső titkos, s nagyméltóságú kir. helytartósági tanácsnokának, t. n. Esztergom vármegye örökös főispánjának, a nm. hétszemélyes ítélő-tábla közbírájának, Róma városa nemes polgárának, a magy. tudományos Akademia igazgató tagjának, hét év óta aranyméltóságú áldozárnak, a szépművészetek, bölcsész- és hittudományok bekebelezett s félszázados tudorának stb. stb., f. évi október 19-én érdeműs élete 81-ik, áldozársága 57-ik, püspöksége 39 ik primási méltósága 18 ik esztendőjében, a haldoklók szentségeinek ájtatos felvétele után szélhűdés következtében történt gyászszós kimultát. — Az Urban elnyugodottnak hideg tetemei október 23-kán délelőtt 9 óraker fognak a főegyházban tartandó gyász-mise után az ország primásainak sirboltjában nyugodalomra helyzetni. A gyászünnepepély f. évi november 27- és 28 ik napján fog megtartani. A pásztorok fejedelme, az ur Jézus Krisztus, adja meg neki az örök élet koronáját. — Esztergomban, okt. 19. 1866. — Az esztergomi főkapitánus.“

Nem, még nem esem kétségbe.

Nem, még nem esem kétségbe,
Még várok a boldogságra!
S ha a csüggedés helyébe
Végső kimerültség lépne:
Még akkor is várok rája.

Hiszek a jó győzelemben,
És az örök igazságban!
Minél inkább lankad térdem,
Annál közelebb van, érzem,
A magasság, melyre vágytam.

Oh fenn leszek! Fenn kell lennem!
Küzdelmimnek lesz jutalma!
Szeretnem és jót művelnem,
S elvesznie lehetetlen,
Ki az erényt magasztatja.

Valahol egy bús szív létezik,
Bizik, remél, hisz mindnyája.
Nem vak eset, oh törvény ez,
Mely ékkel szél az észhez:
Van jogunk a boldogságra!

Bárha minden ellenem kel,
Nem mondom le szent jogomról.
És ha mégis engednem kell:
Előrenyújtott kezekkel
Esem össze, azt tudom jól.

Dalmady Győző.

Dalok.

I.
Kinek huzzák azt a hármás harangot,
Hogy úgy sírnak, úgy rínak a harangok?...
— Jaj Istenem még az ég is oly gyászos!
— Félek, hogy az életemre nagy gyászt hoz...

Azt a kaput feketébe mért huzzák? —
Mért állja el az a sok nép az utcát? —
Az ablakból siralomszót hallani...
— Jaj a szívem úgy kinozza valami!

Ez a kis ház virágos kert volt nekem,
Benne nyílt a legszebb róza: kedvesem...
Most hagyta el a virágot nem régen, —
S jaj Istenem, már a halál kezében!

Zárjátok be a koporsót, ne lássam! —
Halvány arcát már szívembe elástam.
— Temető lesz ezután a kebelem, —
Fejfája a búkesérgő szerelem...

II.

Sűrű felhő borítja be az eget,
Meg is indul innen-onnan esereg. —
Mint az eget egy borítja arcamat,
Sűrű felhő: a keserű bubánat.

Addig esik, addig-addig kesereg,
Széteszólnak végre a bús fellegek...
De nem oszlik szív-emésztő bánatom,
Boldogságom mind hiába siratom.

Átölelte az eget a szivárvány...
Én vagyok csak, én maradtam csak árván!
— Az a kis lány, kit oly forrón szerettem,
Mást ölel már, mást csókol már helyettem!

III.

Harmat gyöngye reszket a kis fűszálon,
Bubánatnak könyve reszket pillámon...
Ragyogó nap a harmatot föliszsa,
De a könyű csak szivemre foly vissza...

Rég, hogy eltűnt aranynapom sugara,
S tudja Isten, látom-e még valaha?...
Vagy sötétben bolygom át az életem,
Mint a vándor, kit az éjféli meglepett!

Vándor vagyok... sötét éjjel szálla rám,
A mióta elfeledtél kis leány...
Pusztaságban bujdosolva szüntelen,
Éltemet mint uti-terhet emelem.

Beh szeretném tudni a mit nem tudok: —
Vajjon egykor megpihenni, hol fogok? —
— Visszatérő boldogságom kebelén? —
— Avagy ott, — hol hamtot raknak majd felém? —

Ugy se baj, — hisz édes ágy a sirkebel,
Annak a ki elfáradva nyugszik el...
Elfárasztott boldogulalm szerelmem, —
Oh mi jó lesz nyugodalom füllelem!

Ilyés Bálint.

Kirándulás a Niagara-zuhataghoz.

(Eredeti közlemény a „Vasárnapi Ujság” számára.)
Irta László Károly, New-Yorkban.

III.

(Niagarai balesetek. Chapin esete. Két német csónakos Allan szerencsése. Egy részeg apa és józan fia. Iszonyu tréfa. Patch vakmerősége. A zuhatag földtani viszonyai. — Visszautazás.)

Hosszúra nyúlt levelem, tisztelt szerkesztő ur; de tudva azt, hogy önk szerkesztők példás türelemmel bírnak, s föltéve azt, hogy az olvasó még nem álmosodott el, a Niagara-zuhatagnál történt számtalan balesetből néhányat el fogok még mondani.

A vas-híd helyén, mely a vizpartot a Bath Island-dal köti össze, 1839-ben egy fahid volt. Ezen hid kiigazításakor egy Chapin nevű munkás arról a vízrohamba esett, de szerencsére a viz őt a hidon alól levő első kis szigetek vitte s arra menekült. Ezen veszélyes helyről a bátor Robinson J. H. szabadította meg, kinek több efféle szerencsétlen köszönheti életét. A sziget neve most Chapin Island.

1853-ban ezen helyhez közel egy másik szerencsétlenség történt. Két német a Goat Island-on fölül egy vitorlás csónakban kék-kirándulásra ment. Többet felölök nem tudtak másnap reggel, midőn észrevették, hogy azoknak egyike, Avery József, a hidon alól a vízből kiálló egy darab fába kapas-

zkodva tartja fel magát a körülte dühöngve rohanó vízből. Ezek siettek nézésére s megmentésére, de minden kísérlet és erőködés egész nap sikertelen volt. Utóljára egy életmentő csónakot eresztettek le hozzá kötéllel. Midőn a csónak hozzá közel volt, bele akart ugrani, de ereje ki volt merülve, a vízbe esett s egy percz alatt a zuhatag élén eltűnt. Testét soha se lelték meg.

1841-ben egy Allan nevű indult el egy csónakban egyedül, az egyesült-állami part-ról az átellenben levő Chippewa nevű faluba. A folyó köz-pén egyik evezője eltört, s látván, hogy egy evezővel nem lesz képes partra érni, csónakját a Goat Island felé irányozta, hanem az erős roham őt e mellett tova ragadta s a „Három nővér” szigetek közelében nyilsebese vitte a bizonyos halálra; de ő lélekéberségét nem veszítette el s a magasra zájló csónakból a szigetre ugrott, s csak az üres csónak ugrott le a zuhatagon. Mind erről senki sem tudott semmit, mert őt senki se látta. Két napig volt már a szerencsés-szerencsétlen a szigeten élelem nélkül, a nélkül, hogy csak gyantotta volna is valaki, hogy ember van a szigeten, melyen soha még senki nem volt; de szerencséjére néhány gyufát talált zsebében, melynek segítségével tüzet rakott. Ezen jelre számtalanon sereglettek oda őt megmenteni s a megmentést nézni, melyet az ügyes és bátor Robinson J. R. vitt végbe. Ez nagy ügyességgel egy kötelet nyújtott át egyik szigetről a másikra, melynek segítségével azután egy csónakban Allant megmentette.

1850-ben egy apa tízéves fiával indult haza egy indián csónakon (mely egy darab fából van faragva, mint Magyarországon a lélekvesztőnek nevezett csónakok) a Grand Islandre. A kis fia a csónak orrában evezett, s az apa kormányozta; de részeg volt s a csónak nem arra ment, a merre kellett volna, hanem a víz rohamba, mely roppant sebese ragadta magával a zuhatag felé. Az apa a megmentésre semmit sem volt képes tenni, hanem a bátor fiunak kettőzött, négyeszerzett erővel sikerült a csónakot a Goat és Three Sisters szigetek közé hajtani. Itt egy új veszély fenyegette őket, az ott létező víz-esés; de midőn a csónak ennek csaknem az élére ért, a csónak felborult s mindketten a rohanó, de nem mély vízbe estek. A kis fiu lába fenekét ért, s megragadta a magán segitni nem tudó apát gallérjánál fogva, partra vontszolta, hol száz meg száz néző fogadta őket zajos örömmel.

1849-ben egy borzasztó eset történt a Goat és Luna szigetek között levő zuhatagnál. Buffalóból egy Deforest nevű uriember látogatta meg a zuhatagot családjával, s egy Addington Károly nevű ifjával. Már épen vissza akart a család a Luna szigetről a Goat szigetre menni, midőn Addington a Deforest kis leányát, Anettet ölébe kapta s a zuhatag fölé tartotta, mondván: „No, most belevetlek.” A kis leány megretten s oly erős rándulást tett az ifju ölében, hogy ez a rohanó vízbe ejtette. Az ifju ijedtében nagyot sikoltott, s a kis leány után a vízbe ugrott, hogy onnan kikapja; de mielőtt a megrémült szülők csak sikolni is tudtak volna, mind a kettő az iszonyu mélységbe zuhant. A kis leány összezúzott tetemét másnap a vizzuhatag alatti barlangban lelték meg.

A Goat Islandnak a két zuhatag között az alatta levő mély víz fölött 185 láb magas függőleges sziklaoldal van. — 1829-ben innen szokott a híres Patch Sarnis a vízbe lelépni, mit ekkép vitt végbe. Egy hosszú lejtő a szirt tövéhez állított, s annak tetején kötelek segítségével a parttetőtől a víz fölé engedte kihajolni, s azt ezen állásában

a sziklához erősítette. Ekkor a partról a létra tetejére egy pár deszkát tett. Számtalan néző foglalt el minden pontot, honnan a vakmerőlelépést lehetett látni. Patch bátran sétált az ingó deszkán ki, annak a végére, meghajtotta magát a nézőknek s a 97 láb magasságról lelépett a mély vízbe. Patch ezt ugyanazon évben még egyszer ismételte. Az itt nyert hírről ő nem elégedett meg, hanem az ugyancsak New-York statusban levő Gennessee folyam számtalan zuhatagja legmagasbikáról (mely 125 láb) lépett el először szerencsésen, de a második lelépés után teste örökre eltűnt.

Csak néhány évvel ezelőtt egy indián ittas állapotban akart a folyón csónakjában átmenni: de a rohamba ragadtatott, s minden erőködése daczára nem birt partra vergődni. Látván, hogy nem mentheti meg életét, egyet ivott utóljára magával vitt pálinkájából, lefeküdt csónakja fenekére s így ment le a zuhatagon.

Czélom elérhetése — a Vas. Ujság f. é. 13. dik számában megjelent cikk teljes megczáfolása — véget, szólanom kell még a Niagara vidéke geologiai különös alkotásáról. — A vidék, melyen a Niagara foly, egy nagy róna, mintegy 330 lábbal az Ontario-tó fölött, s az Erie-tó — melynek a Niagara a kifolyása — ezen nagy rónában van besüllyedve magas partok nélkül. Ezen rónaföld a Niagara-Fallstól észak felé Lewiston s a vele átellenben szintén a Niagara partján levő Queenstown-ig (7 a. mfd.) terjed, hol az egyszerre, mint valamely folyó vagy tenger partja mintegy 300 lábbal alá ugrik s egy másik alantabbi rónára lesz az Ontario-tóig, mely innen még 7 a. mfd. — A Niagara folyó az Erie-tótól 15 mérföldnyire csak 15 lábat esik és egytől három mérföld széles, erdővel benőtt szigetekkel teljes, és tókinézésű, csaknem part nélkül. A zuhatagon kevéssel fölül egészen más; itt az egyenetlen mészkő-fenekén fél mérföldre 53 láb eséssel szilajon rohan, még mindig magas part nélkül. Azután 164 lábat esik függőleg, s itt a meder egyszerre összeszorul, a víz 300 láb mélységűvé lesz, s a 2—400 lépés széles meredek sziklaoldal mederben kanyarogva s váltogatva, hol csendesen foly, hol dühösen rohan Queenstownig 100 láb eséssel. Itt a magas partok eltűnnek s a megszelídült méltóságos folyón uszkáló pompás gőzösk és számtalan vitorlás hajó élénk kereskedésre mutatnak.

Azt hiszik, hogy a zuhatag eleinte Queenstownnál volt (s a geologiai kutatások eredménye is arra mutat) s hogy az onnan lassankint véste ki utját hét mérföldnyire a zuhatag mostani helyéig. Voltak, kik azt tartották, hogy a Niagara folyó, folytatván visszahaladása módját, idővel az Erie-tóig jut, midőn vize ki fog ömleni s áradást szül; de újabb geologiai kutatások után csaknem lehetetlennek látják ezt. — A Niagara mély medrét alakító függőleges sziklafalakon látszik, hogy azok különféle, keményebb és puhább, párhuzamosan fekvő köretekkel állanak, egy mérföldnyire 25 láb léptéssel dél, azaz: az Erie-tó felé. Midőn a zuhatag ezredévekkel ezelőtt Queenstownnál folyt, magassága 300 láb volt; de a lassan-lassan leszakadozott kemény szikladarabok a medret feltöltötték, úgy hogy a zuhatag mostani magassága már csak 164 láb. — Niagara-Falls nál a zuhatagon fölül roham feneké s a zuhatag élet alkotó kő kemény mészkő, de ez a főntebb említett lejtés miatt az Erie-tó felé alamerül s a fenék egy puhább nemű kő, mely csaknem az Erie-tóig terjed, hol a fenék ismét mészkő-réteg. Az bizonyos, hogy a zuhatag mostani helyéről még halad hátrafelé (mint számítják, éven-

Hirlapirodalmunk a 19-ik században.

(Ötödik közlés *)

(A forradalom után 1850—53.)

Mint minden nép, úgy a magyar nemzet történetével is testvéreileg van összeforva irodalma, melynek irányára és jellemére, az idő szelleme, eszméi, eseményei koronként befolyást gyakorolnak.

A forradalom utáni korszak nemcsak a magyar journalistikára, de általában irodalmunkra nézve is, szójátékkal élve, méltán kór-szaknak nevezhető. Azon férfiak, kik a hirlapirodalmi küzdőterre léptek ekkor, rendszerezett harcot vívtak egyrészt az abszolutizmus eszközei, másrészt pedig a nemes igényeket félre-ismert honfiak ellen. Ily körülmények közt nagy önmegtartózkodásba került jelesünknek, hogy lealázt anyanyelvünket — a minden áron germanizálni törekvő külföldiek ellenében — az irodalmi téren ne csak fentartsák, hanem azt folyvást tökélyesítsék.

Épen journalistikánknak jutott azon feladat, hogy azon időben — midőn erőszakos elnyomás következtében nyilvános teremben kőkőkű kiküszöböltetvén a magyar nyelv, a burokratikus német elem mindent elkövetett, hogy utolsó menedékkéntől, hirlapirodalmunktól is, megfoszson benünket, — hősi kitartással s egyesült erővel harcoljon a raponként megújuló elnyomás ellenében. A szigorú cenzura következtében publicistánk közül többen egymástól leszorítottak a politikai térről; sőt szépirodalmi lapjainkból nem egy, valamely félreértett érc, vagy szabadabb hangon írt költemény miatt betiltatott vagy felfüggesztetett, a szerkesztő maga szabadságát vesztvén.

Ne csodáljuk tehát, ha a nevezett időközben két politikai lap alig állhatott fenn, sőt csak tengődött.

A pesti szépirodalmi folyóiratok működése ama rövid, de virágzó tavasz után, melyben szépirodalmunk a mult évtized utószakában szellemi céljainak megközelítése felé oly ifju, eleven és erőteljes léptekkel haladott, — csak forrongó vajadásnak s hamar letűnő kezdeményezésnek, kísérletnek tekinthető, mely határozottabban csak 1853-ban lépett életbe, midőn a tisztult izlés s érzület alapján iparkodtak felvenni a gyakorlati nemzeti irányt. Az ekkor keletkezett „Szépirodalmi Lapok” minden jelesége mellett is, csak rövid félévig tartá fenn magát; a „Hölgyfutár” nem belbecsének, de inkább azon körülménynek köszönhetette fennmaradását, hogy legtöbbszörjelent meg s így mindig friss hírekkel szolgált. A szaklapok és időszakos folyóiratokról sem mondhatni kedvezőbbet. A német és szlav lapok ellenben gomba módra teremték, mert majdnem kivétel nélkül a kormány teremtényei levén, annak érdekeit képviselték. Hirlapirodalmunk négy évi vészalatt törekedett a rendelkezésünkre állott adatokból egybeállítani.

Politikai magyar lapok 1850—1853-ban következők jelentek meg:

„Figyelmező.” Megindult 1848. jul. 19-kén Vida Károly szerkesztése és kiadása alatt Pesten. Többször megszakadt életét 1850. január közepén fejezte be erőszakos halállal. Betiltatott, mert „oly hang vagy igazságon szólva, oly rendszeres ellenzék, melyet Vida követett, ki egy tarthatatlan eszme mellett kiváló makacssággal harcolt, azon időben nem türethetett.” — Ha figyelembe vesszük ezen lap forradalom alatti szellemét, irányát s e miatti üldözöttségét, a fentebbi indoklásból következtetést vonhatunk, hogy az azt követő időszakban mily sanyaru helyzetbe jutott hirlapirodalmunk. — Nyomatott Pesten Kozma Vazulnál, hétfőt kivéve mindennap egy-egy ívrét alakban.

„Magyar Hirlap.” Politikai napilap, szerkesztő Szilágyi Ferencz, kiadta Kozma Vazul, 1852. szept. 3-tól maga a szerkesztő. Megindult 1849. nov. 15-én. Mint az új kormány közléseire szolgáló lap, annak érdekeit képvisel. — Nádas-kay Lajos 1849. végétől folytonosan e lap mellett működött mint segédszerkesztő és vezérőrkirri, mely minőségben számos politikai és nemzetgaz-

*) A Vasárnapi Ujság korábbi évfolyamaiban megjelent: Hirlapirodalmunk a 18-ik században (1862. é. f. 33—34. sz.) Hirlapirodalmunk a 19-ik században. I. közlés: 1801—1830. (1863. é. f. 8—11. sz.) II. közlés: 1831—1840. (1864. é. f. 6—10. sz.) III. közlés: 1841—1847. (1865. é. f. 1—9. sz.) IV. közlés: 1848 és 1849. (1865. évfolyam 43—53. számaiban).

dászati cikket irt. E lap *Tárczájában* szépirodalmi dolgozatokat, rövidebb regényeket, fővárosi és társaséleti szemlélet Bulyovszky Gyula tollából, olykor-olykor könyvismeretéseket is hozott. Erdékessé tették továbbá Bérczy, Dobsa Lajos, Dózsá Dániel, Ervin (Pompéry), Jókai, Obernyik novellái, Jósika brüsszeli levelei, Révész Imrénének a protestáns egyházi és iskolai életre vonatkozó külföldi tudósításai, Egresy Gábor széptani cikkei, Gyurits Antal, Kelemen Mór s többek könyvismeretesei.

Megjelent Pesten Kozma Vazul nyomdatulajdonos kiadásában, hétfőt kivéve, mindennap reggel folio ivnagságban. 1851. jun. 2-től Lukács Lászlónál nyomtatott, ki hazánkban az első gőzsajtót berendezvén, 1852. okt. elejétől azon nyomtatá e lapot is, mely tisztább, élésebb s szebb nyomtatása által öröndetes haladást mutatott. Előfizetési díja félre helyben 8 ft., vidéken 10 ft. volt pp. 1850. novemberben 1722 példányt küldött szét naponként a pesti postán; 1851. elején a helybeli és vidéki előfizetők száma 2001; a levelezői

neve alatt legelőször 1853. febr. 13-án jelent meg. — A Pesti Napló, melynek berendezése egészen hasonló volt a nagy politikai lapokéhoz, állandó rovatokkal birt mind a szépirodalom, mind a tudomány számára. Iránya volt: a hazai alkotmány által biztosított jogoknak mielőbbi tetteges élvezhetését siettetni; a külön népfajok nemzeti-sége egyenjogúságának tiszteletben tartása mellett a magyar, mint sajátunk fölött örködni; a külföldi lapok nyomán s eredeti levelezések által is a lehetőségig hű rajzot adni.

A lap segédszerkesztői s főmunkatársai voltak: Szevény József, midőn a lap szerkesztésétől visszalépett, dolgozótársra maradt 1857. jan. 22 én közbejött haláláig; Léva József, mint helyi újdonságíró működött a P. N.-nál, míg nem 1852 ben a miskolczi ref. tanodához tanáruvá lasztatott; Pompéry szintén újdonságírói minőségben számos hazafas szellemű buzdító cikkeket közölt a Garay árvák, színházi egyletek stb. ügyében, ezenkívül több beszélyt is irt e lapba; Falk Miksa, Császár Ferencz felszólítására itt

zérckeztek; Greguss Ág., ki 1852-től a Pesti Napló rendes munkatársa lón, itt közlő dramaturgiai, könyvismeretők cikkeket, továbbá mint belmunkatársak Székely József 1850 ben, Bérczy és Halmágyi 1853-ban szintén befolytak a P. N. szerkesztésébe.

A Pesti Naplónak politikai s újdonsági tartalmán kívül volt szépirodalmi és tudományos tárczája, még pedig *állandó*. A szépirodalmi tárcza, mellőzven a benne időről időre megjelenő apróbb közleményeket, népmiemi, utelirai cikkeket s rövidebb szépirodalmi dolgozatokat: Benedek József, Beóthy László, Berecz, Bérczy, Brassay, Dózsá, Erdélyi, Ervin (Pompéry), Gyulai, Kelmenfi, Kóváry, Lauka, Lisznyay, Lonkay, Ney, Obernyik, Petőfi Julia, Roboz, Sükey Károly, Székely József és Vahot Imrétől, rendszert beszélyek s regényeknek állt nyitva, u. m. Jókai Mórtól; Varchonitát, Fortunatus Imre, Kétszaru ember, Egy magyar Nábob; Székely Józseftől Liliputi Tóbiás (humoristikus regény), itt jelentek meg, ezeken kívül: Foscolo Hugo

A csatamező hiénái. (A Sadowa melletti csatáról.)

s köteles vagy hivatalos példányok száma pedig 206 volt. 1852. év végén megszűnt s lett belőle: *Budapesti Hírlap*.

„Pesti Napló.” 1850. márczius 9 kén jelent meg először Császár Ferencztől alapítva; szerkesztették: Szevény József 1850. július utoljáiig; augusztusban Récsi Emil; szept. 1-jén a lap vezetése Bánffy Simonra szállott. 1851. szept. elején szükségességnek talált felsőbb intézkedés követésében, Császár Ferencz a lap tulajdonosa lenni megszűnven, kiadása ideiglenesen Emich Gusztávra bízott, szerkesztővé pedig másodsor s a kormány által Récsi Emil egyetemi tanár neveztetett ki. Ez csaknem másfél évi működése után (1851. szeptember 6. — 1853. február 12-ig) gyengélkedő egészsége és többször hivatalos elfoglaltatásai következtében a lap vezetéséről lemondván, Emich Gusztáv, ki ezalatt a lap tulajdonosi jogát is véglegesen megnyerte, kérelme s fölterjesztése következtében szerkesztővé a kat. és polg. kormány által Török János, a magyar gazdasági egylet egykori ismeretes és munkás titoknok neveztetett ki, s a lap az új szerkesztő

felnyitatta a Figyelmezőben megkezdett érdekes bécsi levelek *kulcs* jegy alatt. Csengery Antal 1851-ben szorgalmasan működött a Bánffy által szerkesztett P. N. hasábjain, Kemény Zsigmondal együtt, rendszeres támadástkezdve a Bach-féle absolutistikus és burokratikus rendszer ellen, de e hadjárat Bánffynak a szerkesztői székéből lett elmozdítását vont maga után, ki helyett aztán b. Gehringer akkori polgári kormányzó Magyarországon, önhatalmulag más szerkesztőt nevezett ki. Szilágyi Virgil, 1851 ben pedig egész éven át, a lap rendes munkatársa volt. Úrházy György, kit 1850. májusban Császár Ferencz a P. N. külföldi rovata mellé hívott föl, különösen Franciaország közéletét kísérte alapos tanulmánynyal; Récsi Emil, közigazgatás, államgazdaság, pénz és tanügyi szakában, — Hunfalvy Pál társadalmi történeti ügyekről irt, Wenczel Gusztáv történeti és törvénykezési, Szokolay István polgári és büntető-jogi, Birányi Ákos ipar-kereskedelmi és közlekedési kérdéseket fejtegette; b. Kemény Zsigmond jeles politikai dolgozataival érdekesíté a lapot, Dózsá Dániel Erdély ügyei felett sűrűn ve-

regénye „Jacopo Ortis utolsó levelei”, fordítva Császár által; „Az Annecy-tó és környéke” s „A szerelem gyermekei”, Sue Jenőtől, Fekete Soma fordítása után.

De a szépirodalmi tárczát sokkal felülmutta a tudományos, melynek szervezete s ellátása az erélyes Török Jánosnak volt fő érdeme. A tudományos rovat fő részét a könyvismeretések és bírálatok képezék. Hogy olvasóink lássák, mily tevékenységet fejtett ki akkor e részben a Pesti Napló, csak azt jegyezzük meg, hogy e lap tudományos tárczája 1853. február 13-tól december 31-éig százötvenhárom könyvismeretést hozott.

Találunk az ekkori Pesti Naplóban önálló tudományos fejtegetéseket is, az élet és művészet s tudomány minden ágából, p. o. drámai ügyek Gerő-től (Greguss Ágost), Anglia műipara és gazdasága Hunfalvy Jánostól, a ruganyos mészgárol Szabó Józseftől; az északamerikai államok virágzásáról, a magyar lantoköltészetéről, a brüsseli statisztikai gyűlésről, elemi tanodákról, nevelésügyi teendőkről, stb. stb. A pesti műegylet állandó kiállításáról is havonként adatok jelenté-

sek. 1853. júliusban új értekezési cyklust nyitott a P. Napló ezen czim alatt: *Jeles írónk csarnoka*, hol havonként kétszer egy-egy jelesebb magyar író szellemi munkássága s nemzetirodalmi hatása hozatott az olvasó közönség emlékezetébe. Ezen írói arcképek, melyek egyik főcélja volt az akkori szomorú napokban multunk és jelleseink emlékeinek felelevenítése által lelket, hitet és bizalmat önteni az újnemzedékbe, — nagyobb része Greguss Ágost lelkesítő tollából folyt.

Szép ajándékkal kedveskedett a Pesti Napló az olvasó közönségnek a magyar költészet történetében is, hetenkint közlőve Toldy Ferencz egyetemi előadásai után, mely az 1853-diki tanév kezdetével nyitott meg.

Megjelent hetenkint hatszor este, 1852. októbertől reggel egy-egy, néha másfél iven, háromszor, 1851-től négyszer hasábozva; alakja 1853. július elejével oly tetemesen nagyobbult, hogy ekkor a Pesti Napló — tekintve réjtét és nyomtatást — nemcsak a magyar, de az egész ausztriai birodalomban megjelenő lapok közt legterjedelmesebb volt; nyomtatott Pesten, Eisenfels, 1850. aug. 6-tól Eisenfels és Emich, 1852. decz. 5 től Emich Gusztáv kiadó saját nyomdájában; előfizetési díja félre helyben 8 ft., vidéken 9 ft. 15 kr., mely az 1851. jan. 1-sejével életbe lépett postabélyeg miatt 10 ft.-ra emeltetett. 1850. novemberben naponként szétküldetett a pesti postán 666 példány. (Folyt. köv.)

A csatamező hiénái.

Königrütz vidékén a sadowai kis erdő a mult nyári hadjáratban szomorú és irtóztató jeleneteknek volt tanuja. Ezen erdő szélén csapatokként hullottak el az osztrák és porosz seregek katonái, s ez erdő fáinak árnyékában adták ki lelküket, de mennyi kín és fájdalom közt! A golyó nem mindig talált halálosan; és csak hosszú kínlódások után öli meg végkép a marzangolt testet. De a katona nemcsak a halált s a kínlódást rettegi; többnyire még jobban fél azon gyalázatos bánásmódtól, melyben holtteste fag részesül. A katonák teljes elszántsággal beszélnek azon sirgödrökről, melyekbe tetemeiket el fogják takarítani, de borzadály nélkül nem gondolhatnak azon emberi alakban járó ragadozó állatokról, kik szegénység, nyomor, boszúvágy vagy természetes gonoszság által sarkalva, el fognak jönni a vértől ázott csatatérre, hogy a halva fekvő katonát kifosztogassák, megconkítsák, sőt gyakran a még életjelt adó, haldokló harcosokat is ruhájuktól s egyéb holmijuktól megrabolják.

A külföldi lapok tudósításai szerint Csehország csatái s számos ily embertelen, barbár jelenetek voltak színhelyei, melyek az ottani köznépi miveltéségi fokáról valóban szomorú képet nyújtanak. Egy külföldi tudósító, a ki a csata napjai után e tereket bejárta, hosszabb czikkben irta le itt szerzett tapasztalásait.

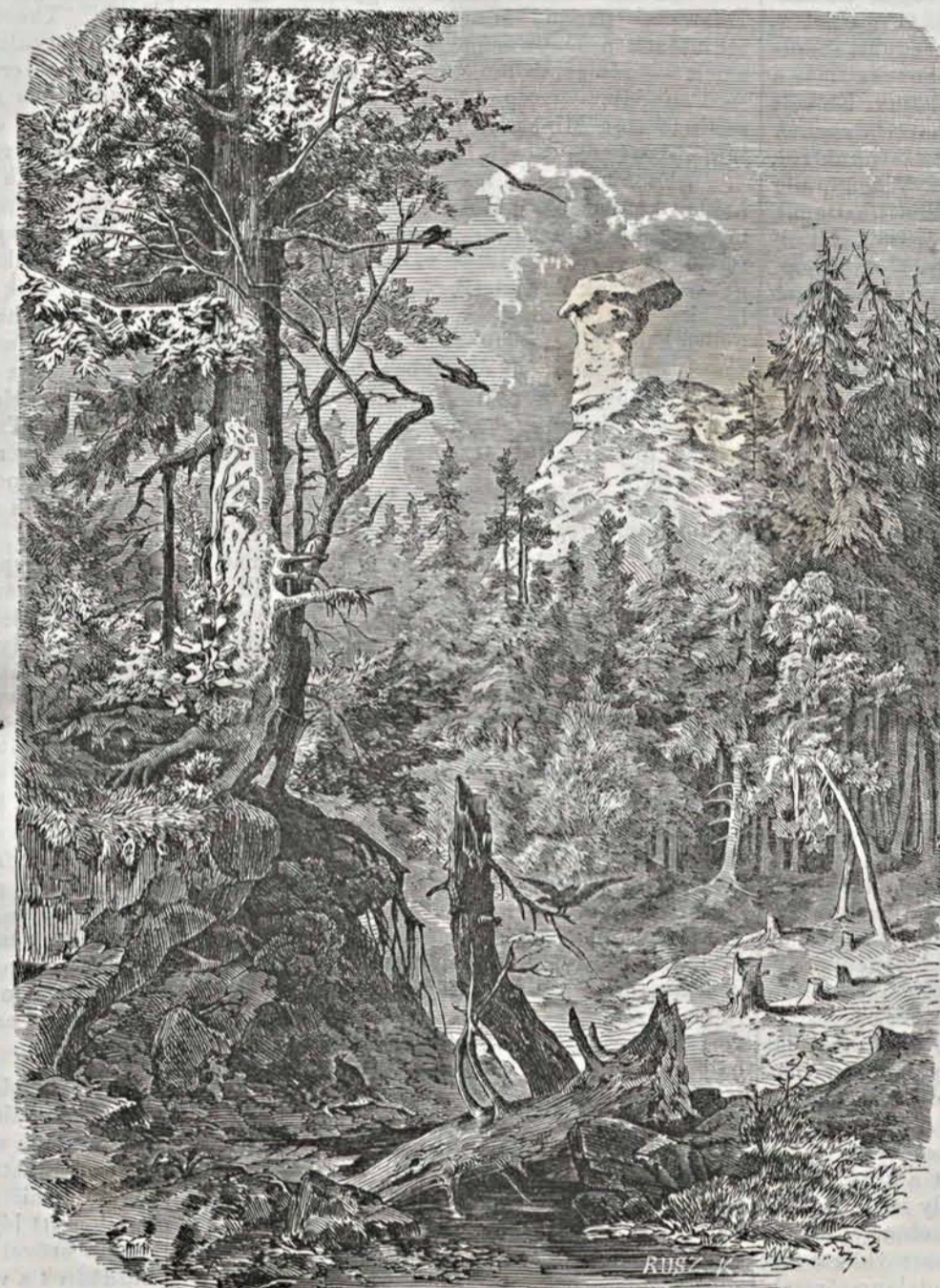
Július 4. vagy 5-én volt — írja az említett tudósító — midőn néhány utitársammal a sadowai erdő előtti térségre léptem. Sötét-szürke, alacsony felhők usztak végig a vidéken, a hol a halál terjesztette ki birodalmát. Körülöttünk heverték a széteszagottat arczok és fejek, itt-ott egy ember-törökék s egy még ránkátzó alak, melyben hiában kerestük volna az „isten képmását”; amott ég felé meredező kezek és karok nyultak ki, megdermedve, az elhányt fegyverek, összetaposott föld, vérről áztatott iszap vegyületekből — s a levegő már tele volt azon gőzökkel, melyek az enyészést s rothadást előjelel.

A természet, mely a fenségben nagy és utóérhetlen, épen oly nagyszerű és találékony a borzadalmának, a pusztulás képeinek alkotásában! A ki nem látott halottakat a csatateren, nem

tudja, mi a halál — nem ismeri ennek borzalma. Amott nyit, merev szemek tapadnak rád, miket szerető kéz nem jött lezárni — a másik rád szegi pillantását, mintha mosolygva ezt akarná mondani: ismerlek! — és erős idegzet kell hozzá, hogy a tulvilágból rád tapadt ezen bizalmas pillantást el bírd viselni. Amott egy harmadiknak összeszorult ajkán, mintha látók még az utolsó szörnyű átkot — midőn egy gránát szétszaggatá altestét stb. stb.

Borzalom szállja meg lelkemet még most is — így szól tudósítók — midőn a sadowai erdő tövében látott jelenetekre gondolok; a látmány iszonyatos volt s megfagyasztá a vért ereinkben.

Még az elébbi szomorú képek kínos hatását éreztük keblünkben, midőn egy előtünk ismeretlen nyelv hangjai s bántó vad kacagás hatotta meg füleinket. Bámulva, ijedten szétnézünk, s most már nem holtetekek látása rémit bennünket, hanem élő csoportoktól irtóznunk. Élő emberek voltak, kiknek látása, foglalkozása a

A Kusma-hegy (Zenkenberg) Erdélyben. — (Keleti Gusztáv eredeti rajza.)

lyesen fölemeli jobb karját, mintha az Isten boszuját akarná kérni — szemünk káprázott — nem í ez nem lehet, kiáltánk fel — s egy utközben talált huszárpisztolyból nagyot durrantottunk a csöcselékcsoporthoz. A lövés nem tévesztette el hatását a nyomorultaknál; az elültött pisztoly füstje még nem oszlott el s a ragadozó csoport minden irányba futva, elszéledt.

A haldokló katonát magunkkal vittük; utközben elbeszélte, hogy ama vasvillás vadállattal egy negyedóránál tovább alkudozott élete fölött. Átadtuk a legközelebbi tábort kórházba, hol azonban a nagy vérvesztés s a kiállott halálállélem következtében néhány percz múlva meghalt.

A Kusma-hegy Erdélyben.

(Zenkenberg.)

Beszterceztől másfél órai távolságra fekszik Kusma nevű helység, melynek sok tekintetben érdekességét, a mindnyájunk sajnálatára közelebből s elég korán elhalálozott báró Löwenthal Sámuel, Erdélynek egyik szabad szellemű főura kölcsönöztö.

A helység, a Sajó mentén Beszterce vidékén, egészben véve havasi vidéken, fenyves és bükkös erdőktől körülveve, regényes környezettel bír. S e vidéken rendezte az említett báró a híres kusmai őz- és medve-vadászatokat, hová bufejtésül a keserves 17 év alatt sokszor összegyűltek az erdélyi északi hegyiségek derék vadászai: mint az években öreg, de lélekben ifjú Ujfalvi Sándor, Kornis Gábor és Viktor, Bethlen Károly és Gyula, Földvári József, Torma Károly s még mások is; sőt az erdélyi magán körökben jó emlékeztetben élő herczeg Schwarzenberg is megfordult Kusmán, mely híres volt jó konyhájáról, házi gazdája szíveségéről, szép erdőseiről és sok vadjáról.

Megemlítendőnek vélem, hogy a Löwenthal-család sokáig szegény volt, de a rege szerint a család egyik tagja mint iskola-mester a mult század elején, be-szállott egy szegény emberhez. Vacsorát kér és a hus mellé saláta-uborkát adtak, e mellé meg egy husz itozés üvegbe (10 kupa) ecetet; az ecetes üveg jókora dugója összerúcskolt pergament volt.

A kíváncsi és tudákos iskolamester, kibontogatja, kigyengeti s bámulva látja, hogy a pergament: *családja adomány-levele*. — Ezzel viszszerperli ősi jószágait s bároságot is szerez. Os fészkek ez a Kusma s a már említett néhai bárónak az az ártatlan rögeszméje volt, hogy a határon kell lenni valahol az ősi *édr* nyomainak.

A helységtől észak-nyugatra alig óránygyed távolságra van a képvünkön látható Kusma-hegy; (Zenkenberg); itt a *fővénkyő* (Sandstein) néhány réteget képez az oldalban, s ezeken felül van egy kis tó; ennek közepe táján van a képvünkön is látható süveg-alaku (kusma vagy kucma alaku) nagy kő. Lehet, hogy a helység is innen vette nevét; s valóban meglepő szép tájkép terül el a néző szemé előtt. A természet játéka bámulásra ragad, látva e süveg-alaku nagy követ, mely tán több ezer év előtt gurult oda.

Várnak nyomai azonban, legalább e helyen nem léteznek. Tudós hazánkfia Torma Károly a helyet tüzetesen megvizsgálta, és egész határozottsággal állította, hogy a Kusma-kő körül semminemű régi nyoma nem található.

Bár nagyon érdekes tehát e vidék, s a pisztrangos patakok, a kastély körül zakatoló fűrészmalmok, a gyönyörű fenyvesek, a fris lég, a sok erdei vad, regényesség, vonzóvá teszik e helyet; mégis kérdés marad, hogy miután a kedves házi ur, a jó kedvű vadász és vidám cimborra *elment* oda, a honnan senki sem szokott visszatérni, vaj-

jon nem vitte-e magával Kusma leghatályosabb vonzerjét? És így vajon nem fog-e Kusma legelőbb egy időre kimaradni az erdélyi társasélet kedvezenc pontjai közül??
D. Farkas.

Archaeologiai kirándulás Budapest vidékén.

II.

(Tárnok völgye. A tárnokvölgyi csata, Thuróczy krónikája szerint.)

Mint a tenger, midőn partjain áttör s egy pillanat alatt előzőni a védtelen síkot — mondja Thierry — ugy borították el csakhamar Balambér csapatai azon egész földet, mely a góthok megfutamodásával pusztán maradt. A góthok, kik Skandináviából leszálltak s hosszú kóborlás után a rómaiak által pusztán hagyott Dácia fölött uralmat alapítottak — az irtózatos ellenség közelédének hírére elmenekültek a római birodalomba. A hunok azt, ki ellenállt, őss eltörték, — a meghódított fölöltek, s aztán együtt indultak a római világ rémítésére. A hunokat már a II. században a Dnieper körül találjuk. Ez volt a keleti és nyugati góthok közti határfolyam. A hunok ide Persia- és Armeniából szorultak föl, innen ismét egy részük áthatott a Volgán, míg végre aztán nyugatra tódultak ellenállhatlanul, megadva az elhatározást az Európát öt századnál tovább tartó forrongás által újja alakító népverdőlésnek. A keleti góthok királyaitak az *Amalok*, a nyugatiak a *Baltok* családjából választák. Mindkettő hatalmas birodalmat alkotott. A hunok fölöltek — 375 — mikor Balambér átkelt a Volgán, a keleti góth király *Hermanrikh* volt, egy koros, de tulzsigor férfi, ki az alatta álló népeket maga ellen keseríté, különösen a *rosólánokat*, mint kiknek segédelmére léptek föl a hunok. Balambér még a szomszéd *akazirokkal* erősbülve, legelőbb a Don és Dnieper közt elterülő *alánokra* tört, megverte őket s a különben rokon nép szintén egyesült vele. És most együtt indultak a keleti góthok ellen. *Hermanrikh* megkisérté föl tartani a népvatart, de kétszer megveretett és szégyenével nem bírva, kardját szívébe meríté. Utóda alatt a keleti góthok meghódítottak a hun királynak. — A nyugati góthokat egy ily hatalmas ellenség közelédése a helyett, hogy egyesítette volna, a legnagyobb egyenlettségbe sodrá. Között ez időben legelőbb a vallási viszály dult. *Ulfrás*, a góth püspök, a keresztény góthokkal *Fridighern* és *Alaviv* vezérlete alatt megindult a római birodalom felé. Oltalmat a véz ellen e keresztény államnál hittek találni. Álszázatosan bebocsátást kértek és még alázatosabb föltelek alatt befogadtattak. De Rómának már ekkor csak régi bünei voltak meg, — fejlődést mondhatni csak ezek értek. A római világ már minden nemesebb érzelmből kivétel volt. A despotizmus, mely Konstantinápolyban székhelyt ütött, a keleti zsarnokság csak aljas szenvedélyeket nevelt. A trón és nép egyaránt elmerült; — a honfői erény, a tudomány és művészet, mely Rómát a köztársaság idejében az első állammá tevő, mely nevet halhatlanítá, száműző volt. A valódi tudomány a tehetetlen császárokat zsarnok paraszcsukkal folyták el. Az egész birodalom haszontalan szőrszalhasogatásokba volt merülve a vallási, az egyházi ténen s ennek leple alatt a legiszonyubb dolgok követtek el. — Ily birodalomnak bukni kellett. Bukni nem idegen hatalom, erőszak által, — de szétmállani önmagában, élni sokáig mint a kicsapongásoktól kimerült test — örök idők tanulságára. Az elkorcsult római világ gyalázatos bánása elkeseríté, fölélázta a nemrég befogadott nyugati góthokat. Valens császár, kit theologiai ábrándokból és vitaközösségek a szétlőlérv és lángok ébresztének fel, nyomorultul elveszté ellenük. „Az istenek haragja adta elleneink kezébe a diadalt! — mondá Libanius, a császár és a vesztett csata feletti emléke-zésében. A góthok élére föllepett aztán *Alarikh*, ki nevét vérrel véste be Róma történetébe.

Az adrinápolyi — (378) — ütközetben, hol Valens elesett, a kétségbeesésig fokozott góthok segélyére még hunok és alánok is voltak, — de ezen egyesült népek is a Gratiánától császártársasá nevezett Theodor által — (379) — megverettek. A hunok előhaladását azonban ez meg nem gátolhatta. A római birókba szüntelen becsapkodtak, és a Dunán mind fölőbb és fölőbb haladtak. Előttök, utának a népek roppant hemzsegése kezdődött. Az európai polgárisult vagy barbar nem-

zetekre nézve a hunok ezen közjék nyomulása, a nomád Ázsiának Európába toulása, nagy esemény volt. A megszállott vidéken azonnal minden mást szüntört; a műveltség nyomai, melyek góthoktól eredtek, elenyésztek; a települt élet eltűnt, a nomád élet egész durvaságában visszajött, s azon egész tájkör, mely az Al-Dunától a Fekete-tenger hosszán a Káspi-tóig terült, nem volt egyéb, mint egy horadk és nyájaktól szüntelen hemzsegő országot.

Ennép, mely ősi és vallásos hagyományai szerint, földet mivelni gyalázotnak, szegénynek tartá, mely még a polgárisult világ azon csekély műveit is lerombolta, melyeket talált; mely csak baromtenyésztéssel és kardjával szerezte meg élelmét; e nép máként nem élhetett, hacsak a rómaiaktól gabonát és aranyt nem kapott, vagy tartományait nem rabolta. Érintkezésé tehát a római világgal szükségképi volt. Előzött már, és ezután századokon át Róma volt a néptudulások központja, falára nem egy égeté név.

382 körül már a hunok Magyarországon, a Duna bal partján álltak. Nagy kíváncsisággal tekintének a Duna mentében — Dioklécian által emelt — római vallumokra. A dunántúli rész — Pannonia — meghódítása, elfoglalása előre sejtették volt. Minket itt főleg ez érdekel. S halljuk, miként adja ezt elő Thuróczy a hagyomány:

„Ezen ország — így szól a krónika — mely hajdan kenyér bőségtől Pannonia nevét nyertek mondatik, (panis — Pannonia) mely most, mivel magyarok lakják — változtatott néven Magyarországnak nevezetik — a legnemesebb, a leghirvesebb folyamok által öntözöttetik, j gyönyörű hegyvölgyes vidékben váltakozik gazdag arany, ezüst meg más érczekben és a legjobb minőségű sóban, — bor, erdős legelőkből bővelkedő, nagyrészt mindanünnen magas hegyek, vagy hatalmas folyók által természetesül határoltatik, körítettik.

„Ezen országot — azt mondják — sok nemzet laktá és kövér hantjaival hatalmas nemzedékekre oly hatással volt, hogy egyik a másikat vagy kiüzte, vagy meghódította. Mert — állítják, hogy a dák nép is ezen ország egy bizonyos részét lakván, nem öáként hagyta ide Pannonia gazdag földét és foglalt magának örökös hazát a Norvegiához közeli partokon. — Látván tehát e tájat a hunok, nem lehet, hogy a betörésről lemondjanak, hanem nagy kedv támadá bennök, hogy nejeik, családai, fegyvereik, nyájai és sátraikkal, mikkel a szülőföldről kiszállának — e földre letelepedjenek. Azon időben Pannoniát egy jövevény nép, a longobardok lakták, velök alemanok és italiak. Tetrarkhája ezen tartománynak, meg Mézia, Akhaja, mindkét Thrácia, Dalmácia és Macedóniának egy bizonyos Matrinus, vagy mint némelyeknek jobban tetszik Martinus nevi, longobard születésű, Sabáriából (a mai Szombathely vidéke) való, különben fegyverforgatásban jártas férfi vala. Ez, midőn meghallotta, hogy oly roppant sokaságu ismeretlen nép közeledik, s már saját hatóságának határain is tulcsapdok, táborait a Tisza partjai körül üti föl s karját alárendeltjei rablására is nyújtja: — igen megrémült, s őket csak saját területének népevel megvédeni nem meré. A rómaiaktól kére tehát segédelmet. Ennek következtén Theodorik, a nyugati góthok királyja tétették a római birodalomhoz tartozó germánok vezérévé. Theodorik a rómaiak által Makrin segélyére küldetett. Mire Theodorik nagy germán s más italiak és számtalan elegyes nemzetekből gyűjtött sereggel Pannoniába nyomult, és Szászhalom mellett *) tábori ütött. Innen Potenciána városához ért, hova Makrinus nagy seregeivel vonult. Feküdt pedig ezen város, mint némelyek mondják, a Duna folyó partjainál Tétény és Szászhalom között és a latinoké vala. Melyhez érve, Theodorik tanácskozok Makrinnussal, ha átkelve a Dunán, a hunokat sátraikkal támadják e meg — vagy tán más alkalmasabb harczteret keressenek, s ezen előttök még egész ismeretlen harczmódoru nép ellen csatában általában mi fogással éljenek? Ezen róluk Theodorik és Makrinus közt hosszan folyó tanácskozást a hunok élénk figyelemmel kísérik, és seregök nagyobb részét harczra készítve, a más tantyúik és sajátai védelmére hagyva, a Duna közelébe robogtak. Theodorik és Makrin ugyan tudósítottak a hunok közelédéről, de közből a széles Duna választván el őket egymástól s tudván, hogy hajóik nincsenek, semmi veszélytől nem tartva, éjeleiket nyugodtan tölték — és az

ellenségétől e miatt magoknak nem nagy gondot csinálnának. A hunok azonban, kik Szittyiától való kijöttökkor már megszókták, több nagy folyótől tömlökön átuztatni, a setét éj csendében felújítottátanak ily módon Szikambrián alól, ott hol most *Kelenföld* helység fekszik. Az ellenséget, mely — minthogy a falak közé nem fért — sátrakban nyugodott, Potenciána város mellett hirtelen megtámadták. Iszonyu lármá és a legnagyobb mérszálás kezdődött. Mert Makrin és Theodorik serge a rögtöni támadástól megrémülve, nem a fegyvernek saját védelmére szolgáló használatáról, hanem csak a mikénti leggyorsabb menekülésről gondolkozhatott. Kaszabolótának tehát a hunok által, mint a „tévedező csorda“ — sem futás által éltét senki meg nem mentette. Ily módon alemánok, góthok és más nemzettek összes seregi, melyek a város falain kívül tanyáznak, részint futásban kerestek menedéket, részint a hunok által lekaszabolattak vagy szétverettek. Hajnalban a hunok a *Tárnokvölgybe* szállának. Theodorik pedig ezen támadás által bosszura gyulasztva, Makrinnal és azon részeivel egyesült a seregnek, melyek Potenciána város és a Szászhalom melletti *Kastrumok*ban el valának helyezve; — ezekkel a hunokra tört. A legelső seregettebb viadal keletkezik, jobbról-balról rakarra hullnak a megöltek s mindkét rész iszonyu vérontást követ el. Mégis estefelé a hunok, mind az előbbi nap álmatlansága, mind a folytonos háboru-munka mian — kifáradva az elsőéget a rómaiaknak kénytelenek átengedni. De bár a veszteség a hunokat érte, ezeket legkevésbé sem illozték. Elmenekültek s átuztatva ismét a Dunán, övéiket visszakerestek. Ezen csatában Keve kapitány is elesett. A hunok mintegy 125,000 et vesztettek. Theodorik és Makrin seregéből pedig — ide nem érve az éjjeli támadás következtén sátraikkal megöltek — mintegy 220,000 nem látta többé a napot. Ezt mondják magyarok régi történetei.

*) E hely az, hova jelen kirándulásunk irányult. A tárnokvölgyi ütközetben s még más helyeken elesettek nagyszemű temetője — nekropolis — van itt.

*) A mai Sz. Gellért hegy melletti térségen. H. B.

H. B.

*) A mai Sz. Gellért hegy melletti térségen. H. B.

H. B.

H. B.

H. B.

H. B.

A magyar köznép babonái.

Összegejté: Molnár István.

(Folytatás.)

18. „Ha a szoptató anya emleje szükén adja a tápot, csak utfélen talál kenyer-zsormadékok egyék, s ettől mindjárt megjön a teje.“ — S ha mégis meg nem jön? ... szomszéd- vagy komámasszony a hibás, a ki csupán kedveskedni akarásból bizonyosan saját asztalfőkjében összezsurmoltat adott.

19. „A veti tehenet új gazdjához az előbbeni tulajdonos kötevényében marok-széna s alom szálmával vezeti, — ha pedig férfi a vezető, a marhakótelet gatya szarából adja át, mert ez esetben nem marad előbbeni istádjában a haszna.“

20. „Kedden s pénteken nem jó a kijáró sertés alá alomszalmát rakni, mert ezzel dög furakodik be az ölba.“

21. „Ha a kis gyermek álmából föl-föjljed: olvasztott ölmot kell forróan egy tál vízbe önteni, s a milyen alakot a kihűlt öny nyered, olyan állattól vagy embertől ijed meg a kis gyermek.“ A vén asszonyok képzelo tehetege aztán az egész orbis pictuson föl nem találtók alakra rendszeren ráfogja, hogy az az izéek csáko tehene, vagy a szomszédék bodri-kutyája stb.

22. „Ha a tehen fejés alatt rendszeren vizelettével alkalmatlankodik a gazdaszónyakra, arra a helyre, hova a vizelet hull, vas villát kell leszurni, és fájás fog esni abba, a ki a tehén hasznát csupa irigységből el akarja venni.“

23. „A mely kis gyermeket nagypénteken kocsit-utot vezetnek keresztül, igen gyorsan meg fog tanulni járni.“ — Már t. i. ha erős, izmos és ép lábú!

24. „A hetedik születő fia- vagy leánygyermek karácsony estéjén meglátja: hol van a föld gyomrában elásva pénz.“ — Az ostoba szülétek félelemlől bizonyos helyre utasított hetedik vitéz rendszer tévedésével szintén nem szokás dicsőkedni.

25. „A ki felé az asztalon feldöntött pohárból kiömöl víz foly, annak a házána rövid idő múlva keresztelend leendő.“ Már t. i. ha — az is van otthon!

26. „Kinek szemöldjein a szőr össze van növe, annak nézése ártalmára van gyerekeknek, borjunk egyaránt.“

27. „A napnyugot után szemét-dombrá lépőt megrontják.“ Tisztságot kedvelő ember nap-pal se igen szokott rajta botorkálni.

28. „Ha a kis gyermek sir, nyughatatlankodik, meg lehet ismerni, hogy szem igézte-e meg: ha egy vizes pohárba néhány darab égő paraszat vetnek, megigézés esetében vizsin fölé jó a szén s ez esetben a kis polgárt meg kell a pohárból itatni.“

29. „A ki karácsony estéjén füttyöl, annak nyomtatás ideje alatt rendszeren megjön a szél a szórásához.“ Persze, hogy ez esetben annak számára is fú a szél, a ki ama bizonyos időben nem füttyöl vala, s az ilyenek szintén erős hite, hogy mégis csak valakinek a füttye hozta meg az alkalmas időt.

30. „Ha a tolvaj lábnyomat egy kis rongyba köve kéményfüstre akasztják, addig fog betegeskedni, míg azt onnan ismét le nem veszik.“ — Nagyon természetes, hogy a műtét következeisei miatt nyugó(?) többnyire ily esetben is távol lakik.

31. „Ha az először látott kis borjura az idegen háromszor egymásután reá köp, nem igézi meg.“ Ha valaki ezt véghezvinni elfeledné, s a kis állat ennek dacára is egészséges marad, menségül hozták föl, hogy annak a bizonyos valakinek nincsen ártalmas szeme.

32. „A mely asztalnál üveg pohár pattan el, az a melletti ülök közül egy meg fog halni.“ Meg bizony, meg pedig nem egy, hanem valamennyi, csakhogy mikor? ...

33. „Ha a kuvik az udvarban vagy e körül röpködve hual, halált jelent.“

34. „Hogy a halott haza ne járjon, temetés alkalmával rokonai a sírgödör hányt földjéből egy keveset egymás nyakába tesznek.“ Ha már mégis azt a többi földet gázolnák meg, a mit az elhunytá hányának! ...

35. „Ha a faluban általános disznó-dög uralkodik, az egész község tűzhelyein el kell öltetni a tüzet, és aztán egymáshoz dörszölt fával támasztani ujjat, s meg fő azúni a dög.“ S ha meg nem szünik? ... kétségkívül valamelyik lelkelt polgártársnók, kinek már ugy-is eldöglötték minden sertései, hagyott egy kis szikrát a régi habuban.

36. „Az általános sertés-dög megszünik ugy

is, ha a kondás a disznókat valamelyik szomszéd köztéig tavába hajta, meri ez esetben abban a határban marad.“ Gyilkos keresztényi szeretet! s miatta alighogy gyilkosság is nem történt már.

37. „Butorki pattogása a házbán, családtag mielőbbi kihalását jelenti.“

38. „Kutya-vonítás szintén halált, vagy tüzet jelent.“

39. „A menyasszony kocsijának hátsó tengelyét azért szokták indulás előtt párszor megemelinteni, hogy boldog házasságle legyen.“ Hát azé milyen leend, a kit a völgevény házához gyalog kísérnek? ...

40. „Üstökös föltűnése az égen háborut, vagy dőghalált jövendöl.“ A könggrázi csatáról és idei koleráról, ugy látszik, megfélekedtetett üstökös ő kigyelme.

41. „A ki a kerítés palánkját előbbi helyére megforditva dugja vissza, azt nem utatja meg a kutya.“ — Az ezt kigondolt nagy férfi próbát tehetne valami pusztai komon-lorokkal.

42. „Mindem egyes hulló csillag elenyésése az ég kárpitján, ugyanannyi embernek az időben bekövetkezői szokott halálát jelenti.“

43. „A kit a pók megmász, az pénzt fog kapni.“ — Csoda, hogy még Rothschild nem esett csömör-lába a pókok miatt! (Vége köve-kezik.)

*) E hely az, hova jelen kirándulásunk irányult. A tárnokvölgyi ütközetben s még más helyeken elesettek nagyszemű temetője — nekropolis — van itt.

H. B.

H. B.

H. B.

H. B.

H. B.

H. B.

H. B.

H. B.

H. B.

H. B.

H. B.

H. B.

H. B.

H. B.

H. B.

H. B.

H. B.

H. B.

H. B.

H. B.

HIRDETÉSEK.

VUKOVICS ÉS SZÁSZY

ujonnan nyitott

RUMBURGI VÁSZONRAKTÁRUK

a „virágkosárhoz“

váci-utca a nemzeti szálloda épületében Pesten,

ajánlja gazdag választéku rumburgi, hollandi, irlandi, creas, fehér fonal és sziléziai vásznait, azonkívül asztalneműket, 6, 12, 24—36 személyre való terítékeket, törülköző és vászon-zsebkendőket, asztal- és ágyterítőket, fehér és színes ág- és bútorcsinát, nankingot, fehér és színes perkalát, gazdasági ruhaszövetet, ablakfüggönyt, Linon (moul) és batizt clair, sima és virágos moussint, fehér zsinór, pique és színes parketot, mindennemű béleket, nagy választékban kész fehérneműket, valamint minden e szakmához tartozó cikketek legutányosabb szabott árak biztosítása mellett.

Vidéki megrendelések színté különös figyelemmel és pontosan teljesítettek.

Árjegyzéket kívánatra kézbesítünk.

A vászon valódiságaért kezeskedünk.

1838 (3-3)

PETROLEUM,

mely föl nem lobban, egyben a részletekben a legutányos helyi árakon.

Legnagyobb raktár

ujonnan jobbitott

petroleum-lámpákból

a legutányos árakon.

Moderateur-lámpák

1 évi jóállás mellett.

Tűzbiztos gazdasági lámpák,

melyek különösen a házigazdasághoz alkalmazhatók, repceolaj-égetésre elkészítve.

Kocsilámpák, párja 4—16 ftig.

Szagatlan szobaürszékek, egészen érezből viz-zárral 5—8 ftig.

Ugyanaz kettős zárral 10—12 ftig.

Ugyanaz szivattyúval, vizóblítóval és porcellán eszével finoman lakkozva 24 ft.

Ugyanaz szivattyúval, polírozva különféle mintázatban 32—45 forintig.

Háziürszékek

legújabb szerkezetűek 35—50 ftig.

Ürszékkárok 5—7 forintig.

Zellerin Mátyás,

1846 (1-6)

raktár: Sebastyentér és zoldfa-utca szögletén, gyar. borsz-utca 4. sz. a. Pesten.

A legújabb s legdiszeseb

FÉRFI- ÉS GYERMEKKALAPOK,

valamint a legdiszeseb

NŐIKALAPOK

a legutányos áron egyedül csak

KRENA.

1821 (2-3)

kalap- és férfi divatárak-kereskedésben Pesten, a Wurm- és Dorottya-utca szögletén Vogl-féle házban.

NB. Ugyanott férfi- és nőikalapok tisztítás, festés és divatosítás végett bármikor elvállaltatnak.

A vidékről jövő megrendelések gyorsan és pontosan teljesítettek.

Valódi Souchong és Pecco-virág-

THE ÁKAT,

valamint legkittünőbb minőségű

rhum, cognac és valódi

francia borszeszt

(Franzbranntwein)

tisztelettel ajánl

HOLLOSSY GYULA

Pesten, Dorottya-utca Wurmudvar.

1822 (4-10)

Gyógyszerár-eladás.

Szabolcsmezőben, Balmaz-Ujvárosban, mely város 12,000 lakost számlál, — a „Szent háromság“ hoz címzett, dísan felszerelt s kellő csinnal berendezett jó meneteli s a tájékon is a legjobb hírek örvendő

GYÓGYSZERTÁR

kényelmesen épült szép lakházzal együtt a legkedvezőbb feltételek mellett szabad kézből eladó

Ertekezhetni íranta tulajdonos: Liszky Ferenczel. Postadilomás ugyanott 1830 (3-3)

Gyógyszerészi gyakor-

nokul 1844 (2-3)

egy 5—6 osztályt végzett, jó házból való egyéniség kedvező feltételek mellett felvételt Bolesan István gyógyszerésznél Kisújszálláson.

melyért a pesti gazdasági kiállítás érdemével is jutalmaztatott, ajánlja minden óhajtott domboron véssett nével ellátva a gazdaság és birtokos uraknak jó tállás mellett. A juhbelgyező ár ezrenként 40 ft., a szarvasmarhák és sertésbelgyezőké ezrenként 50 ft. — A megrendelésnél pontos leírás és használati utasítás adatik, s illő előpénz küldése kértetik.

FEIVEL LIPÓT.

Az amerikai mintára ujonnan javított és közkedvességben részesülő

kézi szórva-vetőgép

az alulról által 20 frtra mérsékelt árát adatik. Ezen géppel naponként 30—34 hold földet lehet betvetni, és mellette tapasztalt gardák észlelése szerint a mag fele megkíméltetik. — Továbbá a legnagyobb választékban mindig készen állanak mindennemű vasbútorok, fakareküzőhelyek, tűzmentes, betörés ellen biztos pénzszekrények és soknemű lakatosárak. — Építészeti, gépészeti- és egyéb lakatosmunkák a lehető leggyorsabban és legolcsóbban teljesítettek. — Gyakran felszólítottam, hogy az eddig használt juhbelgyező minták helyébe valami hasznosabbat s gyakorlatibbat találjak fel, melyek utánzásra lehetetlen volna. — Ezennel van szerencsém a t. cz. gazda uraknak tudomására adni, miszerint nekem sikerült egy belgyezőti gépet feltalálni, mely az eddig használt jégypokra nézve azon előnyben van, hogy a juhások pajkoságát megsemmisíti, aztán az utánzás lehetetlen, s végre a juhot a jégypót csak a ful elvágásával lehet megfosztani. Meghígyelmezendő e jégypok olcsó ára. E jégypoknek ára ezer száma 40 ft., egy a jégypokhoz szükséges fogó külön 1 ft., a tulajdonos névbévére 1 ft. 50 kr. E jégypokkal a szarvasmarha és sertés is belgyezőzhetik, csak ama különbséggel, hogy a jégypoknek ezen esetben erősebbeknek kell lenniök, s ez ezer 50 forintba kerül. — Szíves megrendeléseknél illendő foglaló keretik.

1823 (2-3)

FEIVEL LIPÓT,

vasbútor-, gép- s takeréküzőhely-gyára; sip-utca 22. sz. a.

Raktára: Erzsébet-tér 10. sz. a. Pesten.

Fényképészet.

Van szerencsénk a magas nemesség s a t. cz. közönséggel tisztelettel tudatni, hogy mi a Heller és társa (ezelőtt Barabás) fényképészeti műintézetét az uri- és korona-utca szögletén 2-dik sz. alatt átvettük. — Szabad legyen e tekintetben Bécs városában szerzett jó hírnevünkre hivatkozni, s azon remény kecséget benünk, miszerint itt is mint telepedésünk új hazájában a nagyérdemű közönséget beismert képességünk által minden tekintetben kielégíteni törekedni fogunk; s midőn a nagyérdemű közönség szíves pártolásaért s ügyünk felkarolásaért eszedznénk, tisztelettel maradunk

Dr. Heid H. és Ronniger F.,

1799 (8-12)

fényképészek.

Kalapgyári-raktár

SKRIVAN FERENCZ

1848 (1)

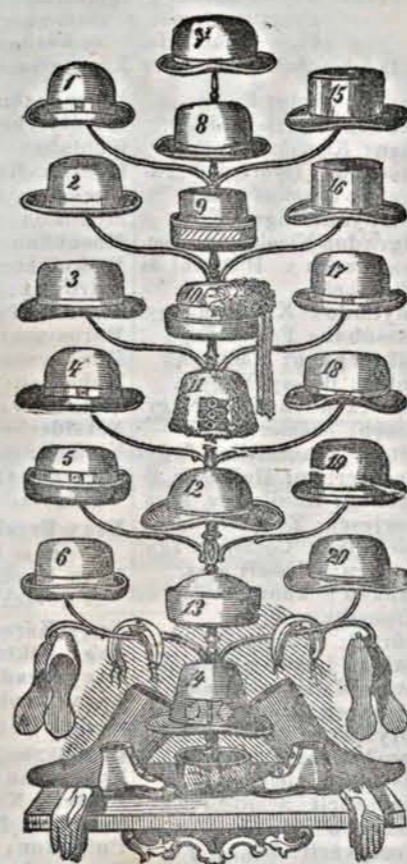
PESTEN,

váci- és zsbárus-utca szögletén, az „Ypsilanti“ mellett.

Nagy választéku raktár, mindennemű selyem- és nemezkalapokból, urak, urbölgyek és gyermekek számára, saját és külföldi gyártmányok kelme-vadász-kalapok, házi és vadászplákák, kúsmak, nyakkendők, ingallérok, Glacé- és téli-kesztyűk, uti-nemez-topánkák, egy-szinto nemez-czipők bőrtalppal, egész-ségi harisnyák és papucskák és nemez-talpak.

Az összes formák az alanti számok szerint kaphatók. Vidéki megrendeléseknél a mellette álló számok pontos kitétele mellett, még a kalapok árát, színét és a fejmagyságát megjegyezni kerjük.

1. szám legújabb forma, egész kemény, fekete vagy szürke színben 3 ft. 50 kr. 4—5 ftig.
2. „ széles karimával, egészen lágy, fekete vagy szürke színű 4—5 ftig, kemény, fekete vagy szürke színben 3—5 ftig.
3. „ egész kemény vagy szürke színben 3—5 ftig.
4. „ félkemény vagy szürke színben selyemmel és bársonnyal kerítve 4 ft. 50 kr.—5 ftig, legfinomabb 6 ft., nem bekerítve 3—4 ftig.
5. „ félkemény vagy egész lágy, fekete és szürke színben 4—5 ftig.
6. „ félkemény vagy egész lágy 2 ft. 50 kr. egész 4 ft. 50 krig.
7. „ félkemény v. egész lágy 3—5 ftig.
8. „ Inaskalpag fekete, kemény 4, 5, 6 ft.
9. „ Kocsiskalap csak feketén és kemény 3—6 ftig.
10. „

11. szám Kúsmak 2 ft. 50 kr., finom Astrakán 5 ft., Persian 6 ftig.
12. „ Kalapok tiszt. papok számára egyszerű 4—5 ftig, selyem-nemezben finom 5—6 ft.
13. „ Egész lágy, fekete 3, 3 ft. 50 kr. 4 ftig, szürke 3—4 ft., zöld 4 ft., barna 3 ft. 50 kr.
14. „ Vadászkalap kelmeből szürke, zöld bekerítve egész lágy, stájerforma, finom felcífráve 6 ft., szürke nemezben 4—5 ftig, zöld nemezben 4—5 ftig.
15. „ Selyem-kalap fekete, kemény 4, 5 ft. 50 krig.
16. „ Selyem-kalap fekete, kemény 4, 5 ft. 50 krig.
17. „ fekete és szürke félkemény, egész lágy 4—5 ft.
18. „ egész kemény csak fekete 3 ft. 50 kr. 4—5 ftig.
19. „ fekete félkemény, egész lágy 4—5 ft.
20. „ Utazó forma, széles, lágy vagy félkemény, világ-szürke, sötét szürke vagy fekete 3—5 ft.

Gyermek-kalapok kaphatók, 4. számú egész kemény, fekete kocsiskalap, vörös fekete vagy fehér 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr. 3. számú fekete vagy szürke, selyem vagy bársonnyal felkerítve 3 ftig, vékony szalaggal 2 ft., 2 ft. 50 kr.—3 ftig. 7. számú fekete vagy szürke 2 ft., 2 ft. 50 kr., 3 ft. Legkisebb gyermekek számára felállók karimával fekete vagy szürke 2 ft. 50 kr., 3 ft. szint olyanok tiszta fehér 5—6 ftig.

Kalapok, festés, tisztítás vagy divatosítás végett a legnagyobb készséggel elfogadhatnak és gyorsan elkészítettek.

Nagybani és darabonkinti eladás.

HUGMAYER ÉS MICHAILOVITS

HUGMAYER ÉS MICHAILOVITS

RUMBURGI VÁSZONRAKTÁRA

„A PROFÉTÁHOZ“

Pesten, városházterén,

ajánlja

különösen jólvarrott kész fehérneműt a következő árakon:

Színes ingek 1 ft. 50, 2 ft. 50 kr.

Fehér pamutszövet (calicot) ingek 1 ft. 80, 2 ft. 20, 2 ft. 60, 3 ft.

Fehér vászoningek 3, 4, 5, 6 ft. 50 kr., 8 ft.

Vászon gatyák, magyar s német szabásra 2 ft. 25, 2 ft. 50 kr.

Különösen megjegyzendő, hogy az összes fehérneműk legkittünőbb vászonból és a legjobb pamut-kelméből szilárd s tökéletes munka párosításával vannak készítve.

Ajánlja továbbá fentebb érintett cég mindennemű vásznak nagyszerű raktárát, asztalterítékek s ágyneműre való szöveit, s minden az e szakba vágó árucikkeit a legutányosabb szabott árakon. 1839 (2-3)

„A PROFÉTÁHOZ.“

Vidéki megrendelések gyorsan s pontosan teljesítettek. Ugyanott egész kiházasítások kész fehérneműkre is elvállaltatnak.

Víz által légzárolt házi és szoba-ürszékek, melyek által a bűz tökéletesen elszáradik, darabja 5—8 ft., kettős zárral, csinos szerkezetű 15 ft.

Készület, mely minden árnyékszékhez alkalmazható, s mely által a légvonal és a ház tökéletesen eltávolítottatik, darabja 10 ft.

E két tárgy királyi szabadalommal látottatik el.

Ezszerezésen megpróbált, általam feltalált és szabadalmazott.

Kemény-fedelzetek, melyek alkalmazása által a füst a konyhából és a lakhelyiségekből nyomtalanul eltűnik, árja 10 ft.

A pakolásiért darabonkinti ládával együtt 1 ft. számítottatik.

Felöltök számára fürdőkadak 13—15 ft., huztelőzések s más egyéb érczmunkálatok új s régibb épületekre a legutányosabb áron számítottatik, s még a legcsekélyebb tárgyak is kijavítás végett elfogadhatnak. 1819 (2-6)

MIKSITS KÁROLY,

bádogos-mester.

RAKTÁRA: rózsater, 2-ik szám a városháza mögött.

A dr. Pattison-féle

Köszvényvatta

enyhíti azonnal s gyorsan gyógyítja a köszvény s csúzó minden nemét,

u. m.: arcz-, mell-, torok- és fogfájásokat, fej-, kéz- és térdköszvényt, gyomor és alhasfájalmakat sat. — Kapható csomagokban 50 kr. és 1 forintért. Török József gyógyszerárában Pesten, király-utca 7. sz. a. 1845 (1-8)

A nemi élet

titkai s veszélyei.

Értekezések nemzés-, terhesség-, ön-fertőzés-, ma rómia-, szipkór-, fehér-folyás-, közönséges tüdőbetegség-, női magtalaniságról stb., ez utóbbi betegségek óv- és gyógy módjával.

Függelékkel a bujakkori ragályzásról és Dr. Rodet, lyoni orvos ragályelleni legbiztosabb óvszeréről.

A férfi és női ivarszerek honczani Ábrával. Ára: 1 ujfiorint.

Rekommandirozott keresztköztesben: 20 krral több; utóvétellel 40 krral több.

Megrendelhető szerzőtől következő cím alatt:

Dr. Eiber V. P.

Pesten, József-utca 66-ik számú 1847 (1-3) saját házában.

Mindennemű

takarópapiros

(Makulatur)

kapható Pesten, egyetem-utca 4-ik sz.

HECKENAST GUSZTÁV

göz-gyorsajtó-

KÖNYVNYOMDA-INTÉZETE

Pesten, egyetem-utca 4-ik sz. a.

elvállal

mindennemű könyvnyomdai munkálatokat a távol vidékről, s azokat a leggyorsabban s legutányosb árakért teljesíti.

Eladó birtokrészt.

A jász-kis-éri birtokosság tulajdonához tartozó felső-pálosi pusztának. a jász-ladányi Pálos mellett fekvő alsó részéből, a különvált birtokosok illetősége fejében 991 ezerkétszáz négyszeg öles hold és 1100 négyszeg öl mértékűleg kihasítatván, ezen rész az illető birtokosok közmegegyezésével ezennel eladandó tételik. A kiknek tehát azon részt megvenni kedvök volna, utasítatnak annak, az ott helyben lakó közös pusztagazda közbjöttével, megtekintésére, a vétel iránt pedig az illető birtokosokkal Jász Kis-Éren leendő értekezésre. Ugyanezen rész, ha illő ár mellett bevőre nem találna, a jövő új évtől kezdve, haszonbérbe is ki fog adatni, de csupán legeltetésre. Minél fogva úgy vétel, mint haszonbérlet esetében a vállalkozók alólírtán, mint a különváltak által e tekintetben megbízottal jelentkezhetnek. Kelt Jász-Kis-Éren, október 14. én 1866.

1841 (2-8)

Mocsy Ferencz m. k.

mint megbizott

Kereskedelmi főiskolámban

s nevelő-intézetemben

tanulók folyvást felvétetnek, mit ezennel a t. cz. szülők és gyámnokok érdekében köztudomásra juttatok.

RÖSER MIKLÓS,

Pesten, országút 4-ik szám alatt.

Programmok egész készséggel ügyért szolgáltatnak ki. 1832 (3-4)

Legolcsóbb magyar népies hirlap.

Előfizetési fölhívás

KÉPES UJSÁG

1867. évi, harmadik évfolyamára,

mely folyó évi október 1-jével indul meg.

Egész évi folyamára 2 frt., félévre 1 ft.

A „Képes Ujság“ megjelen minden hónap 1-ső és 16 ik napján, 32 nagy nyolczadrét hasábon, számos képpel, közhasznú és mulattató tartalommal. — A „Képes Ujság“ évfolyama októberben kezdődik. — Akár Pesten, akár vidékre, postán küldve:

előfizetési ára egész évre csak 2 ft., félévre csak 1 ft.

Tíz előfizetésre egy ingyempéldány jár. — Az előfizetési pénzeket bérmentesen kérjük küldeni

a „Képes Ujság“ kiadó-hivatalához,
(Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt.)

A mostani (1867-évi) évfolyamból meg szolgálhatunk néhány teljes példánnyal, a kitétt föltételek mellett.

Mössmer József RUMBURGI VÁSZONRAKTÁRA „A MENYASSZONYHOZ“ PESTEN,

uri- és zsháros-utca szegletén, báró Orczy-féle házban 10. sz. a.

ajánlja igen jól rendezett árutárát, egy mint: rumburgi, hollandi, creas, sziliezai és fonalvasznak, 3/4, 1/4, 1/2 széles agylepedőknek való vasznak; 30 rőfös asztalmenek, 6, 12, 18 és 24 személyre való asztalterítők, töröközkendők, asztalabroszok különféle nagyságban, asztalkendők, kavaskendők, fehér és színes vászonsebkendők, angol és francia batizkendők, fehér és tarka gazdasági ruhaszövetek, színes ingkimek, asztal- és ággyeterítők, ugyazsint mindenféle fehér szövetek, fehér perkal, batiz, elair, mou, nyári piké, madapolan, angol shir-ding, piké- és zsinóros parket, piké-szoknyák és takarók különféle nagyságban; ezen kívül angol gyapjúbaronyok, lama vatmoll, orlean- és lüster szövetek ruháknak való jutányos gyapjuszövetek, színes alsó-szoknyák, amerikai bőrök, viaszos vásznakat és több itt meg nem nevezett árucikkeket

legjütányosabba szabott áron.

A vásznak valódiságáért jóállás biztosítottak.

Vidéki megrendések, az előadás szerint pontosan és jól teljesíttetnek.

Marhavész és marhabetegségek ellen mint kitértő óvszer ajánlatlik a

KORNEUBURGI MARHAPOR

lovak, szarvasmarhák és juhok számára,

az ausztriai császárság, Porosz- és Szász-királyságok által engedélyezve, kitértve a londoni 1862-iki, párisi, müncheni és bécsi érmekek, ő felsége az angol királynő, valamint ő felsége a porosz király főudvarmesterei hivatala részéről a készítő irányában történt leghirelőbb elismerési iratok szerint — a legkitértőbb eredménnyel használtatik, s hathatósan bizonyulván be különösen:

Lovaknál: mirigyes és torokfáj-dalmak esetében s belgőres ellen, s különösen hogy a lovak jó testben, teljes erőben s vidámságban fentartassanak.

Juhoknál: a májmétey eltávolítására, a rothadás s az altest minden fáj-dalmáinál, hol téltenség szolgál alapul.

Valódi minőségben kapható: 1805 (2-3)

Pesten: Török J. gyógyszerárban, király-utca 7-ik szám alatt, — Thalmayer és társa, — Halbauer testvérek, — Glätzl I. F., — Kindl és Fröhwrth, — Rakoczay A. — BUDA N: az udvari gyógyszerárban.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1866 (egyetem-utca 4-ik szám alatt).

Az általában jónak elismert valódi s egészen frissen érkezett

SCHNEEBERGI NÖVÉNY-ALLOP

mell- s tüdőbetegek számára.

továbbá: rekedtség, nátház, ingerköhögés, mellszorogás, elnyálkásodás, torokgyulladás s nehéz légzés ellen, — mindenkor friss minőségben kapható: **PESTEN:** Török József gyógyszerész úrnál a király-utczában, — dr. Wagner D. gyógyszerésznél a váci-utczán, Thalmayer A. és társa, — Oszetszky F., — Schirk J., — és Gerhardt A. úrnál.

BUDA N: Schwarzmeyer J. gyógyszerész úrnál.

- Aradon: Probst F. J.
- Aszódon: Sperlagh J. gy.
- Bajan: Klenautz J.
- Brassóban: Gyertyámfy, Fabick és Jekelius gysz.
- Batonyán: Bignio K.
- Belgradon: Nicolacovics test.
- Beszterczen: Dietrich és Flescher.
- Bonyhádon: Kramolin J. gy.
- Brassóban: Fabick Ed.
- Csaktornyan: Kárász A.
- Csuton: Borsay F. gysz.
- Debreczenben: Göll N. gy.
- Deesen: Krémer S.
- Deitán: Braumüller J. gy.
- Deveserben: Hoffmann B.
- Eszéken: Kawilowicz gysz.
- Eperjesen: Zsembery Ign.
- Ersekújvar: Conlegrer Ign.
- Egerben: Wesely gysz.
- Eszéken: Thürmer-fai és Dessáthy gysz.
- Győrött: Brunner F.
- Gyulan: Lukács gysz.
- Haczfeld: Hagelschmidt V.
- Hátszegon: Mátész B. gysz.
- Ipolyságon: Mikulási T.
- Janosházán: Kuna gysz.
- Jolsván: Maletzer gysz.
- Kaposvárt: Schröder J. gy.
- Közegén: Strehle gysz.
- Károlyvárt: Benich J.
- Kis-Martonban: Kodolányi gysz. és Spatay A.
- Kassán: Eschwig E.
- Kécskemén: Generisch C. és A. Kécskemén: Papp M.
- Karancsbesen: Weber A. gy.
- Károlyfővárt: Fischer Ed. gysz.
- Kolozsvárt: Megay M. C.
- Körmöczön: Draskóczy gy.
- Károlyfővárt: Fischer E.
- Kubinban: Stojánovics.
- Kun-Sz.-Miklós: Stoits A.
- Lugoson: Arnold J.
- Mediáson: Breiner K.
- Mosonban: Pranter J. gysz.
- Miskolczon: Spuller J.
- Mitrovicz: Krestonoshics A.
- Mohács: Pyker Gyula gy.
- Marosvásárhely: Jeney gy.
- Munkácson: Gröttler L.
- Mohács: Kögel D.
- Nagybányán: Horacek J.
- Nezsdlerben: Fuchs J.
- Nyitra: dr. Láng E.
- Nyiregyháza: Hönisch Ede gysz.
- Nagy-Becskerek: Nedeikovics és Haidegger.
- Nagy-Kanizsán: Welisch és Lovack gysz.
- Nagy-Károly: Schöberl C.
- Nagy-Kikin: Komka A. J.
- Nagyváradon: Janky A.
- Nagyszombatban: Pantoschek R. gysz.
- Oroszházán: Vangyel M.
- Pancsován: Graff gysz.
- Pécselt: Kunz Nándor.
- Pösegán: Balogh gysz.
- Putnokon: Szepessy gysz.
- Pozsonyban: Schneberger és Dussil gysz.
- Rosnyon: Posch J. gysz.
- Rimaszombat: Hamalár gysz.
- Rumán: Mhatinovitz S.
- Rékáson: Boromi K. gysz.
- Szászváros: Sándor R. gy.
- Szabadkan: Hofbauer I. gy.
- S.-Sz.-Györgyön: Ötvös P. gysz.
- Sopron: Voga és Rupp-recht.
- S.-A.-Ujhelyen: Deutch J.
- Sasvár: Mucke A. gy.
- Szegesvár: Misselbacher J.
- Serajevóban: Gyuleka N.G.
- Sziszéken: Kubányi F.
- Szombathelyen: Mittermayer gysz.
- Székesfehérvár: Say R. gysz.
- Siklóson: Nyers S. gysz.
- Szathmaron: Juracsko D.
- Szent-Miklóson: Haluschka P. gysz.
- Szarvason: Réthy V.
- Szentesen: Eissdorfer G. gy. és Prohaska Gyula.
- Temesvár: Kraul és Roth gysz.
- Tokajban: Krötzer A. gy.
- Tordán: Welits és Wolf.
- Tatan: Nieritz F. gysz.
- Török-Szent-Miklós: Pillosz M.
- Trencsenben: Simon A. gy.
- Ungvár: Teledy gysz. és özv. Benesch P.
- Ujvidéken: Schreiber F.
- Varannón: Elizár gysz.
- Veszprém: Fimmel-Vacson: Tragor A.
- Varazdon: Halter gysz.
- Verseccen: Herzog gysz.
- Zimony: Ivánovics és fia.
- Zalatnán: Mégay Gyula.
- Zombor: Stein fia Márk.
- Zsombokrét: Neumann M.
- Zentán: Waits testvéreknél.

Egy üveg ára orint 26 krajczár. 1791 (3-6)

Ugyanezen bizományos uraknál kapható:

- Legjobbfele tyukszem-tapasz,** Schmidt cs. kir. főorvostól, egy skatulya ára 23 kr.
- Dr. Behr ideg-extractusa,** az idegek erősítésére s a test edzésére ára 70 kr.
- Dorsch-májolaj,** valódi gyógyszer, Lobry és Parton-tól Utrechtben, a skrofulák s bőrkütegek sat. gyógyítására. Egy üveg ára 1 ft.
- Síriai Stub-havasi-növény-nedv** mell- s tüdőbetegek számára. Egy üveg ára 87 kr.

HELUNGKIANG

arábiai s ázsiai

állat-, gyógy- és táp-pora,

amagás kir. porosz kormány által engedélyezve s ő felsége a porosz király udvari istállóiban, valamint a legtöbb gazdasági igazgatóságoknál a legjobb sikerrel használva egyszersmind a legjobbnak elismert óvszer marhavész és marhabetegségek ellen.

Mustra- és vedmárkkal törvényesen biztosítva. Egy kis csomag ára 40 kr., nagy csomagé 80 kr.

Block-féle megpróbált folyadék a lovak számára.

Kitértő mosó szer, mely nemcsak az egészséges, hanem a beteg lovaknál is, az ivhúr, köszvény, körömgyladás, az inak kiséradása, ficzamosodások, az iga s nyereg által okozott sérülések esetében a legmeglepőbb sikerrel használtatik. Egy üveg ára 1 ft. 40 kr.

Főraktár: BITTNER GYULA gyógyszerésznél Gloggnitzban

Biztos és gyors kiirtása a

patkányok s egereknek,

egy os. kir. kizár. szab. patkány- s egérszűrtő szer által gyertya-formában.

Egy darab ára 50 kr. a. é. F) 1810 (7-17)

Valódi minőségben kapható:

PESTEN: Török József gyógyszerész úrnál, király-utca 7-ik sz. a., továbbá:

N.-Becskerek: Nedeikovits. — Csaktornyan: Kárász A. — Eperjesen: Zsembery J. — Jassanova: Dudovits J. — Keszthelyen: Wünsch F. — Kolozsvárt: Wolf J. — Pozsonyban: Scherz Fülöp. — Sopronban: Pachhofer. — Soborsin: Franke A. Varazdon: Halter D. F. — Verőczen: Bész J. K. uraknál.

Pest, november 4-én 1866.

Előfizetési föltételek 1866-dik évre: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg, 1866. január 1-estl kezdve: Egy, négyezer hasábzott petit sor ára, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 10 krba; háromsor vagy többszöri igtatásnál csak 7 krba számítatik. — Külföldre néve kiadó-hivatalunk számára hirdetemnyeket elfogad Hamburg és Altonában: Haasensteina és Vogler. — M.-Frankfurtban: Jaeger könyvkereskedése; Bécsben: Oppel Alajos. — Bélyeg-díj, külön minden igtatás után 30 kraj.

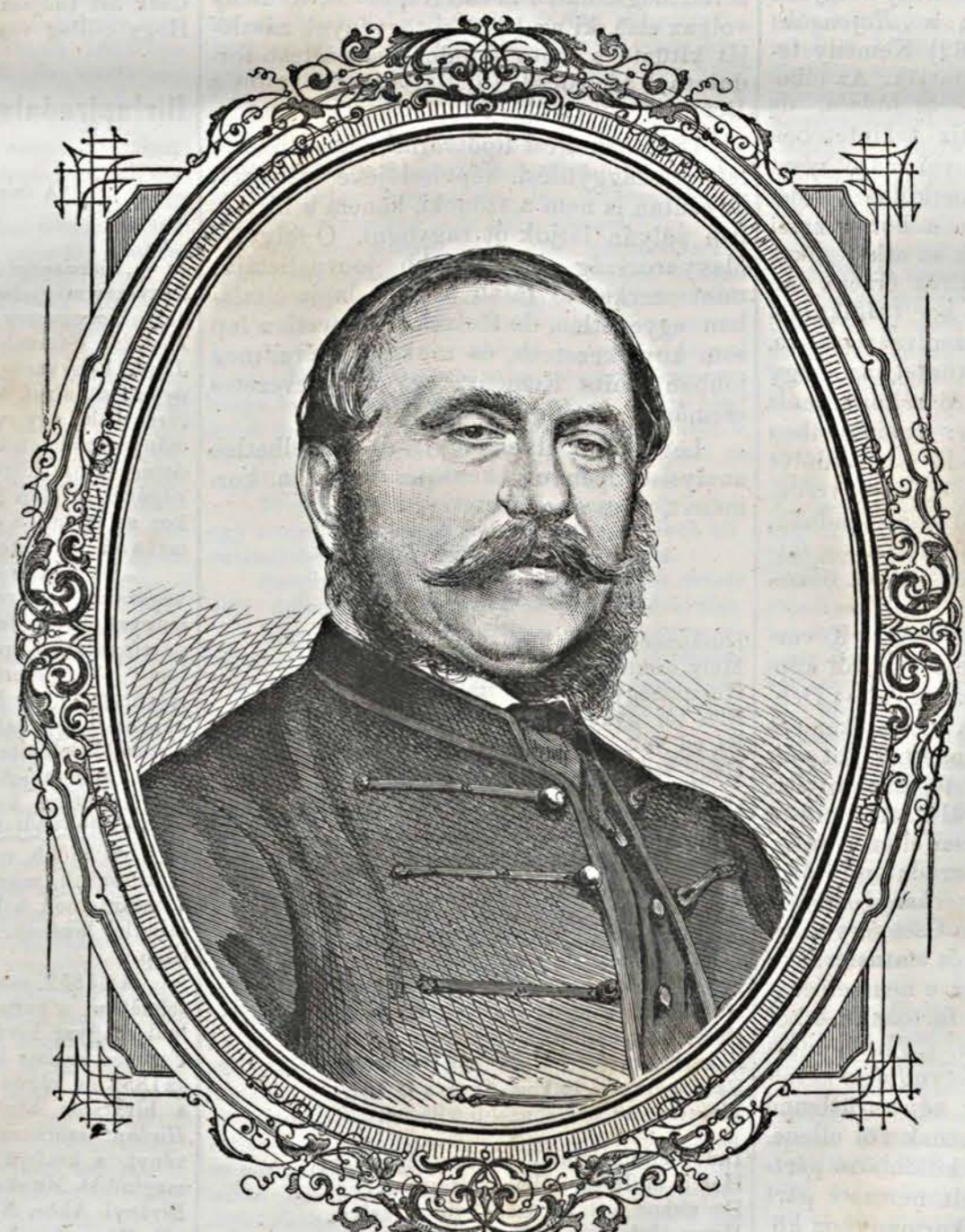
Báró Kemény Zsigmond.

Magyarország egyik legkitünőbb publicistája és regényírója, kit munkáiból jól ismernek olvasóink. Valóban Kemény neve husz év óta mindinkább összeszövődött a magyar irodalom és közélet történetével. Mint lélekbuvár és jellemrajzoló legkitünőbb helyet foglal el a magyar regényírók között; mint essayistát és röpiratszerzőt nagy műveltség és rendkívüli boncoltás tehetség emelik ki; mint journalista egy évtizede fenn a magyar politikai sajtó függetlenségét és tekintélyét, majd 1860-ban ő tüzte ki először az 1848-ki törvények zászlaját s mint a Deák-párt közlönyének szerkesztője és vezércikkírója nagy befolyást gyakorol Magyarország közügyeire.

Kemény 1816-ban született Erdélyben; 1823—1834-ig a nagy-enyedi főiskolának volt növendéke, hol id. Szász Károlynak, lelkes tanárának folytonos társaságában és baráti körében élt. 1834—1837-ig otthon gazdálkodott, leginkább történelmi, politikai és szépirodalmi tanulmányokkal foglalva el szabad idejét. Majd egy évet Maros-Vásárhelyt töltött, az erdélyi joggyakorló ifjuság gyűlhelyén, hol ügyvédi cenzurát tón. Innen 1839-ben a bécsi egyetemre ment, s leginkább orvos. és természetudományi leczkéket hallgatott majdnem két évig. 1840-ben visszatért Erdélybe s elvállalta az „Erdélyi Híradó“-nak, az erdélyi alkotmányos ellenzék közlönyének, vezetését.

Kemény már első ifjuságában leginkább a politikához és szépirodalomhoz vonzódott. — Első

nyomatott munkája egy politikai történeti értekezés a „Mohácsi veszedelem“ okairól, melyet az 1840 ki „Athenaeum“-ban néhány mutatóny követett „Martinuzzi“ című regényéből, mely azonban maig is kiadatlan maradt s végbefejezésre vár. Mindkettő figyelmet gerjesztett, valamint az Erdélyi Híradóban megindított vezércikkje is, melyek a reform felé igyekeztek tolni az erdélyiek nagyon is sérelmi politikáját. Azonban Kemény politikai hatása még ekkor szűk körű volt; cikkekje forma tekintetében nehézkesek voltak és látókörökkel széles, mintsem az akkori erdélyi viszonyok között népszerűsége vergődhetett volna. Mint szónok is föllépett a kolozsmegeyi gyűléseken, de kevés sikerrel, s inkább a párt-tanácskozmányokban volt nagyobb befolyása. Vezércikkjeinél nagyobb hatást idézett elő a „Kortekedés és ellensze- reit“ című röpirata (1843—1844), kivált Magyarországon. — E röpirat tulajdonképp Magyarországot alkotmánya reformjától foglalkozott s a demokratiai alapon indítványozott választási törvényjavaslatokat vette bonczkes alá, s az átalakulás e legfontosabb kérdését igyekezett tisztába hozni, a konservatismus elöitételeitől s a demokratia tulságaitól egyaránt menten. E röpirat megjelenése után választott akadémiái taggá (1843). Széchenyi István grófnak annyira megtetszett a fiatal publicistának ez első nagyobb dolgozata, hogy 1845-ben egy az ő vezérlete alatt megindítandó „Független“ című politikai lap szerkesztésével kínálta meg. Kemény ugyanez idő tájt Csengerytől is kapott meghívást, ki a „Pesti Hirlap“-ot szerkesztette s a lap dolgozó társául igyekezett őt megnyerni. Kemény ez utóbbi ajánlatot fogadta el s 1846-ban Pestre költözött.

BÁRÓ KEMÉNY ZSIGMOND.

Ez időponttól kezdve mind nagyobb arányokban fejlődik Kemény politikai és irodalmi pá-